

MOMENTE DIN BIOGRAFIA ȘI ACTIVITATEA ARTISTICĂ A PICTORULUI SILVIU TRAIAN COSTIN (1904-1986)

GABRIELA MIRCEA

Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

peace_gabi@yahoo.com

SMARANDA CUTEAN

Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Cuvinte cheie: Școala băimăreană de pictură, biografie, pictura plein-air, mișcarea artistică de amatori, secolul XX, Transilvania

Keywords: Free Painting School of Baia Mare, biography, plein-air painting, amator art movement, XXth century, Transylvania

Prin intermediul lucrării de față se atrage atenția atât asupra unei biografii interesante, cea a profesorului Silviu Traian Costin (1904-1986), cât și asupra activității sale artistice, care poate fi așezată, conform mai multor referințe critice, formulate deja înaintea noastră, deasupra categoriei amatorismului, fiindu-i deschis, în multe privințe domeniul propriu-zis al artei picturii. Cursant al Școlii băimărene libere de pictură, în anii 1923-1926, cel puțin, Silviu Traian Costin și-a însușit optim, chiar cu profesionalism, putem spune, conceptele măștrilor săi recunoscuți, Thorma János și Ziffer Sándor, le-a aplicat în creația sa, cu interesante prelucrări și modernizări personale. Manifestările sale artistice au realmente o notă distinctivă, ceea ce le conferă o valoare plastică încă actuală, pe care nu o putem neglija.

Motto: „Mi-am format crezul artistic de pe când frecventam, în tinerețe, școala de pictură din Baia Mare. M-a atras întotdeauna frumusețea naturii, pe care mi-am propus să o redau cu sinceritate și simțire. Tipologia țaranului român a rămas pentru mine un subiect de studiu neconținut ca și peisajul țării de altfel. Nu sunt pentru imitații, nici pentru mode pasagere. Frumusețea naturii e mai greu să fie surprinsă și redată în ceea ce are esențial, decât să fie interpretată. Când pot transmite privitorului sentimente frumoase, fără eforturi și informări suplimentare, am realizat ceea ce mi-am propus.” (Silviu Traian Costin, 1971)

Datele biografiei lui Silviu Traian Costin sunt de bună seamă interesante, din mai multe puncte de vedere, istorice și artistice, cum se va observa din cele relatate în contextul studiului evocator, de față. Schița de biografie, pe care ne bazăm cu deosebire relatarea, are proveniență familială¹, fiind redactată, pe baza notițelor artistului însuși (deci pe baza unor însemnări autobiografice) și a unor documente personale (certificate de naștere, studii, deces etc.), de către fiica sa Emilia Cașin, medic în Cugir, județul Alba, care a și oferit Muzeului Unirii din Alba Iulia, prin intermediul directorului

---

¹ Vezi Anexa (Silviu Traian Costin - note biografice).

general al instituției menționate, domnul Gabriel Tiberiu Rustoiu, un grupaj de 20 tablouri, picturi în ulei, ale artistului. Achiziția respectivă de lucrări de artă, care au intrat în inventarul muzeului albaulian, ca încununare a generoasei donații, este notabilă, deoarece lucrările lui Silviu Traian Costin au cu certitudine atât o notă particulară, distinctivă (deci individualitate artistică de sine stătătoare), cât și valoare plastică intrinsecă, el nefiind, în niciun caz un amator lipsit de interes.

Conform notelor biografice familiale amintite, Silviu Traian Costin s-a născut în mai mult decât pitoreasca și încărcată de istorie localitate **Iapa** (astăzi Fântânele, județul Cluj)², în familia învățătorului Iosif Costin, căsătorit cu Cristina³, mediu intelectual familial și sătesc din care se vor fi plămădit și primele sale imbolduri spre pasiunea culturală și artistică care i-a călăuzit existența, atât pentru *istorie*, cât și pentru *pictură*, adică pentru două domenii realmente elevate ale manifestărilor intelectului și sensibilității artistice, dincolo de atracția pentru *Teologie*, care cu siguranță se așează deasupra oricăror altor preocupări spirituale ale sale, sau ale oricui. Influența benefică, puternică, a mediului intelectual familial este confirmată, deși indirect, și de faptul că fratele pictorului, Teodor, a devenit preot, iar sora Elena, învățătoare, cea din urmă ducând mai departe, la propriu, tradiția îndeletnicirii paterne.

Cursurile școlii primare le-a urmat la **Ileanda** și **Gherla**, probabil cu alți dascăli decât tatăl său (!)⁴ (care a profesat, putem crede în **Iapa**), în anii 1911-1915, fiind copil de 10 ani la începutul primului război mondial și adolescent de 13-14 ani la sfârșitul său. În 1918, Marea Unire din 1 Decembrie îl găsea elev în clasa a IV-a (cum ar veni a VIII-a a școlii generale) a *Gimnaziului greco-catolic* din Gherla, unde a urmat și primele 3 clase ale cursului superior, liceale, pentru ca ultima clasă a studiilor medii să o absolve la **Baia Mare**, la *Liceul Gheorghe Șincai*, în anul școlar 1922-1923, la vârsta de 18-19 ani. Se observă că de mic a fost obișnuit să plece la studii de acasă și să se descurce pe cont propriu, ceea ce a echivalat și cu o bună și gradată experiență la așezisă *școală a vieții* în societate. Cu siguranță, părinții erau de religie greco-catolică, ceea ce și explică orientarea copilului și tânărului Silviu Traian Costin spre Gherla și mai apoi Baia Mare, ca locuri alese pentru instruirea sa instituționalizată.

În anii 1923/ 1924 și 1924/ 1925 Silviu Traian Costin frecventează la zi și absolvă cursurile *Facultății de Teologie greco-catolică*, din Gherla (anii de studiu I și II), pentru ca anii universitari 1925/ 1926 și 1926/ 1927, să îi continue la fără frecvență, la cererea sa, deoarece în paralel a ținut să urmeze cursurile *Școlii libere de pictură* din Baia Mare, ceea ce i s-a și acceptat din partea autorităților ecleziastice și școlare din centrul episcopal greco-catolic amintit, semn că înclinația sa artistică era agreată și se bucura de susținere în mediul intelectual gherlean amintit. Era chiar o deschidere spirituală deosebită, aceea de a i se permite unui student la *Academia Teologică* de la Gherla să frecventeze cursurile unei *Școli libere de pictură* și această orientare a fost posibilă, nu numai datorită considerației (demnă de a fi presupusă) care exista pentru înzestrarea artistică naturală a tânărului studios, cât și pentru seriozitatea cursurilor de

² Localitatea este atestată documentar, cel puțin din 1554, sub numele său maghiar, *Kabalapatak*, iar din 1694, chiar cu numele românesc consacrat probabil mai din vechime, *Japa*, pentru ca în 1750 forma sa de scriere să fie efectiv *Iapa* și numai din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sub influența grafiei latinizante a Blajului să apară forma *Eapa*, care figura putem crede și pe certificatul de naștere original al artistului, din 31 octombrie 1904, de unde o prelua fiica sa, Emilia Cașin (Vezi Suciu 1967, p. 242, 301).

³ Din păcate nu cunoaștem în faza actuală de lucru, numele de familie al mamei și nici locul său de origine.

⁴ Era, probabil, vorba despre principiul sănătos de a-ți trimite copiii la alți dascăli, dacă tu însuși erai dascăl, pentru a fi evaluați cu obiectivitate!

pictură care se desfășurau la Baia Mare, ceea ce, putem crede, a contribuit la rezolvarea pozitivă a cererii lui Silviu Traian Costin. Ca atare, ar trebui să îl căutăm pe tânărul Silviu Traian Costin, în anii școlari 1925/1926 și 1926/1927, la Baia Mare, unde își câștiga existența de pe urma activității de pedagog la *Liceul Gheorghe Șincai* și unde frecventa asiduu cursurile *Școlii de pictură*, pregătindu-și în același timp examenele la Teologie, în evidențele cursanților băimăreni el apărând atât în 1925 cât și în 1926, nu însă și în 1927.

Cu siguranță activitatea sa din acești ani a fost susținută și foarte importantă pentru modelarea sa spirituală și artistică ulterioară. Găsim în postura sa din acești ani, atât mult *romantism* și cultivare asiduă a *setei de libertate*, existențială și artistică, cât și multă luciditate și sete de cultură, de autoeducare intelectuală susținută, dar și spirit practic, deoarece a fost nevoit să își câștige singur existența. Era tributar unui elan intelectual și artistic recuperator, care li se descoperea, într-o veritabilă premieră (sub anumite aspecte), și românilor, după actul de la 1 Decembrie 1918, când simțeau că li se deschiseseră nebănuite căi de dezvoltare culturală și artistică, tinerii experimentând atunci, mai ales la Baia Mare, infinitele posibilități ale ideii că erau liberi și nu aserviți unui sistem care îi închistase îndestul, din anumite puncte de vedere, cu deosebire politice, liberi să își cultive inclusiv eventualele lor înzestrări artistice.

Și pentru atmosfera studiilor de pictură ale lui Silviu Traian Costin, desfășurate la Baia Mare, în anii menționați, 1925- 1926, poate și în 1927, dar și anterior în anii 1923/1924⁵, cel puțin în 1923, dacă nu și în 1924, sunt revelatoare cele două fotografii de grup ale cursanților (și profesorului Thorma János⁶ care apare în mod sigur în cea

⁵ *Pentru că el și-a început studiile artistice la Baia Mare* încă din 1923, cum reiese din prima fotografie avută în vedere (unde se află integrat printre cursanți), respectiv imediat după încheierea studiilor liceale și de fapt a frecventat primii ani de studiu ai *Școlii băimărene de pictură*, probabil la fără frecvență (dar, se pare, în anii de început nu se cerea o frecvență drastică și probabil cursurile se desfășurau cu preponderență vara ?!), paralel cu cursurile de *Teologie* de la Gherla, efectuate, cum știm, la zi, pe parcursul anilor 1923/ 1924 și 1924/1925, astfel încât în 1927 el absolvea, putea admite, un ciclu complet de 4 ani de studii de pictură - sau doar de 3, în 1926 -, efectuate cu consecvență, ceea ce echivala, practic, deși nu ca diplomă efectiv omologată, cu *absolvirea unei facultăți de profil artistic*, oricum cu absolvirea unei veritabile și recunoscute școli populare de artă (cu tente profesioniste accentuate și nu amatoriste), pe lângă faptul că în același an, își încheia și studiile teologice la Gherla!

⁶ A trăit din 24 aprilie 1870, până în 5 decembrie 1937, fiind unul dintre întemeietorii și marii profesori ai *Școlii libere de pictură* de la Baia Mare. A fost prezent, cu întreruperi temporare, la Baia Mare, din 1884. A început să studieze pictura, cu Székely Bertalan la Pesta, continuând în 1888 cu Hollósy Simon la München, pentru ca în 1892 să fie la Paris printre studenții Academiei Julian. După pictarea celebrului tablou, *Martirii de la Arad*, pentru *Milleniumum*-ul maghiar, a stârnit atenția lui Munkácsi Mihály, bucurându-se de reală notorietate publică. În 1886 i s-au alăturat la Baia Mare Hollósy Simon, Réti István, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla. A fost înmormântat în cimitirul reformat din Baia Mare. Ca repere bibliografice pentru biografia și activitatea sa pot fi amintite lucrări ca: Dérenyi 1977; Murádin 1994, p. 96-98; Bay, Boros, Murádin 2003 etc. Lucrări de Thorma Janos, care pot fi amintite: 1. *Szenvedők*, 1891, ulei pe pânză, 250 × 300 cm, Galeria Națională Maghiară; 2. *Bilcz Irén képmása*, 1891, ulei pe pânză, 111 × 97 cm; 3. *Aradi vértanúk, október hatodika*, 1893-1896, ulei pe pânză, 350 × 633 cm; 4. *Talpra magyar*, 1898-1937, ulei pe pânză, 400 × 600 cm; 5. *Békesség nektek*, 1898; 6. *Kocsisok közt* 1902, ulei pe pânză, 100 × 120 cm, Galeria Națională Maghiară; 7. *Október elsején* ulei pe pânză, 154, 5 × 215 cm, Galeria Națională Maghiară; 8. *Kártyázók*, 1904; 9. *Cigányok*, 1905; 10. *Önarckép* ulei pe pânză, 1910, 50 × 45 cm, Galeria Națională Maghiară; 11. *Borsót fejtő parasztember*, ulei pe pânză, 70 × 61, 5 cm, Galeria Națională Maghiară; 12. *Ibolyaszedők*, ulei pe pânză, 1920, 73, 5 × 100, 5 cm, Galeria Națională Maghiară; 13. *Őszi táj*, ulei pe carton, 1920 69, 5 × 100 cm (Baia Mare, Muzeul Județean); 14. *Borús időben*, anii 1920, ulei pe pânză, 80 × 105 cm; 15. *Majális*, 1921; 16. *Bódító virágözön* ulei pe carton, 57,5 × 66, 5 cm; 17. *Tavaszi Nagybanján*, în jur de 1930, ulei

din 1923), imagini ajunse în colecția documentară a *Muzeului Unirii* din Alba Iulia.

Despre continuarea activității *Școlii băimărene de pictură* și după 1 Decembrie 1918, cu referire la rolul jucat în acest sens de către Thorma János, scria pe scurt, un alt elev al său, din anii 1919 și 1921, cel puțin, și anume Traian Achim, care își creionase o conferință publică despre istoria fenomenului artistic amintit: „...*Aceste sunt cuvintele de încheiere ale Domnului Réti. Din espunerea aceasta istorică reiese meritul personal al întemeietorilor, dintre cari cei mai din urmă sunt Domnul Réti, un suflet simțitor și Domnul Thorma, care a ramas acum unicul conducător al școalei-ca un artist plin de temperament și în special [ca] un profesor, un educator de artă în cel mai strict sens al cuvântului...*”⁷.

Cea mai veche dintre fotografiile amintite, data din 1923, conform însemnării autografe datate a lui Silviu Traian Costin, de pe verso, la momentul menționat el figurând printre cei 43 de elevi⁸ ai școlii respective (câți pot fi numărați în fotografie).

Printre persoanele care ar putea figura în fotografia din 1923 pot fi enumerate nume ca: Viola Anyos⁹, Marguerite Bahrn¹⁰, Dumitru Bâscu¹¹, Arpad Bitai¹², Elena Boeriu¹³, Emil Bots¹⁴, Marioara Cabadaies¹⁵, Elena Chiffa¹⁶, **Aurel Ciupe**¹⁷, Antonia Csikos¹⁸, Margit Devai¹⁹, Ștefan Dimitriu²⁰, Gheorghe Dumitrescu²¹, Timotei Fedorenco²², Károly Fekete²³, Gheorghe Groza²⁴, S. Hemony²⁵, Elena Iliescu²⁶, Antal Kantor²⁷, Maria Kopa²⁸, Mezeș Landory²⁹, Vilmos Labovits³⁰, Octavian Liuba³¹, Teodor Lorman³², Gheorghe Maner³³, Victorio Marinescu³⁴, Ștefan Mironescu³⁵, Maria

pe pânză, 75×88 cm; 18. *Női akt kék háttérrel*, în anii 1930, ulei pe pânză, 80×100 cm (magántulajdonban); 19. *Festőnő*, 1934, ulei pe pânză, 100×80 cm (Muzeul Thorma János, din Kiskunhalas) etc.

⁷ Mircea, Fleșer 2008, p. 59.

⁸ Dintre care 20 erau *cursante*, ceea ce reprezenta o evidentă emancipare a statutului, condiției sociale și intelectuale a femeilor, la noi, inclusiv cu participare românească, în anii imediat următori primului război mondial!

⁹ Deac 1996, p. 163 (prezentă la Baia Mare în anii **1922-1925**, 1927, 1928).

¹⁰ Deac 1996, p. 164 (1921, **1923**).

¹¹ Deac 1996, p. 164 (**1923**-1926).

¹² Deac 1996, p. 164 (1922-**1923**).

¹³ Deac 1996, p. 164 (**1923**).

¹⁴ Deac 1996, p. 164 (1919, **1923**).

¹⁵ Deac 1996, p. 165 (1921- **1923**, 1925).

¹⁶ Deac 1996, p. 165 (**1923**).

¹⁷ Deac 1996, p. 165 (1916, **1923**).

¹⁸ Deac 1996, p. 165 (1911, 1917, 1920-**1923**).

¹⁹ Deac 1996, p. 166 (**1923**).

²⁰ Deac 1996, p. 166 (**1923**).

²¹ Deac 1996, p. 166 (**1923**, 1925, 1928).

²² Deac 1996, p. 166 (**1923**- 1925).

²³ Deac 1996, p. 166 (1917?, **1923**, 1924).

²⁴ Deac 1996, p. 168 (1922, **1923**).

²⁵ Deac 1996, p. 168 (**1923**).

²⁶ Deac 1996, p. 169 (1922, **1923**, 1926, 1927)

²⁷ Deac 1996, p. 169 (**1923**, 1924).

²⁸ Deac 1996, p. 170 (1916, 1918-**1923**).

²⁹ Deac 1996, p. 170 (**1923**).

³⁰ Deac 1996, p. 170 (1911, **1923**).

³¹ Deac 1996, p. 171 (**1922- 1926**). Inclusiv în **1923**.

³² Deac 1996, p. 171 (**1922- 1924**). Inclusiv în **1923**.

³³ Deac 1996, p. 171 (**1922- 1925**). Inclusiv în **1923**.

³⁴ Deac 1996, p. 171 (**1923**, 1924).

Modoc³⁶, Roza Molnar³⁷, Izidor I. Munteanu³⁸, Stela Nedelcovici³⁹, Ștefan Ovceranco⁴⁰, Ana Parvineanu⁴¹, Vasile Pavlov⁴², Angela Petrașcu⁴³, Dumitru Petrașcu⁴⁴, Haralambie Petrescu⁴⁵, Elisabeth Plathy⁴⁶, Nicolae Popa⁴⁷, Iozef Pop⁴⁸ și desigur Silviu Traian Costin⁴⁹, care în lucrarea mult citată, datorată lui Mircea Deac, figurează însă ca **Silvia Costin**, ceea ce corespunde unei greșeli de tipar (?) și i se certifică documentar prezența sigură la Baia Mare doar pentru anii 1923, 1925, 1926/50, dar noi îndrăznim să considerăm că personajul avut în vedere a fost atras și influențat de fenomenul plastic de la Baia Mare în intervalul 1922-1927.

De aceea, este de semnalat și faptul că în *biografia* transmisă nouă de fiica artistului se conturează un răstimp mai mare și mai coerent de studiilor sale (probabil neoficializate), în orașul menționat, începând de prin ultimul an de liceu, respectiv, probabil, chiar de prin 1922 și cu continuare posibilă până în 1927, an în care Silviu Traian Costin a rămas în Baia Mare cel puțin până la începutul vacanței școlare, îndeplinindu-și funcția de pedagog la *Liceul Gheorghe Șincai*, poate chiar și, probabil, în timpul vacanței.

Numele înșiruite⁴¹, corespund aproape integral, cu cei 43 de cursanți din fotografia menționată, ceea ce ne determină să credem că am procedat relativ bine încercând să reconstituim lista studenților *Școlii*, din cursului anului respectiv, pe baza lucrării lui Mircea Deac, pentru a încerca să aflăm, aproximativ, numele celor care apar în impresionanta fotografie de grup amintită, dar desigur încercarea noastră nu are decât o finalitate aproximativă, în sensul că nu putem decât în mod indirect accepta faptul că unele nume dintre cele enumerate, pot figura în fotografia menționată. Cu siguranță la Muzeul de artă din Baia Mare se cunosc mai multe despre cei prezenți în fotografie, dar scopul nostru a fost doar acela de-a reînvia, în mare, atmosfera și spectacolul perindării atâtor personaje, prin orașul menționat, la vremea respectivă.

Cealaltă fotografie din arhiva sa personală care fusese localizată și datată de către Silviu Traian Costin însuși: *Baia Mare, la 25 VIII.1926/ Silviu Costin*, ni-l prezintă pe cursantul avut în vedere prioritar, în lucrarea de față, printre 12 colegi și 4 colege de studiu (?⁵¹), deci într-un cerc mai restrâns, decât în 1923. Ambele fotografii din arhiva familială Costin sunt deosebit de importante pentru istoricul *Școlii băimărene de pictură*

³⁵ Deac 1996, p. 172 (1923).

³⁶ Deac 1996, p. 172 (1922-1924). Inclusiv în 1923.

³⁷ Deac 1996, p. 172 (1923, 1924, 1927, 1928).

³⁸ Deac 1996, p. 172 (1923, 1925).

³⁹ Deac 1996, p. 172 (1922-1924, 1926, 1929). Inclusiv în 1923.

⁴⁰ Deac 1996, p. 173 (1923, 1924).

⁴¹ Deac 1996, p. 173 (1923).

⁴² Deac 1996, p. 173 (1920-1926). Inclusiv în 1923.

⁴³ Deac 1996, p. 173 (1923).

⁴⁴ Deac 1996, p. 173 (1923).

⁴⁵ Deac 1996, p. 173 (1922, 1923).

⁴⁶ Deac 1996, p. 173 (1922, 1923, 1925, 1928).

⁴⁷ Deac 1996, p. 173 (1923, 1924).

⁴⁸ Deac 1996, p. 173 (1922, 1923, 1925).

⁴⁹ Se pare că au fost de fapt 90 de cursanți în anul respectiv. Oricum se cunosc mai multe nume ale celor care au beneficiat de îndrumare în acel an, decât cele enumerate de către noi respectiv, în același an Silviu Traian Costin i-a întâlnit la Baia Mare și pe **Égely Sári**, **Szolnay Sándor**, **Shakirov Sebestyen** etc., și credem că știa și maghiară, pentru a putea convorbi cu asemenea artiști, de care va fi fost de bună seamă de asemenea interesat.

⁵⁰ Deac 1996, p. 165.

⁵¹ Poate era prezent și Ziffer Sándor, pe care ne face impresia că îl identificăm între cei fotografiați.

și pentru creionarea întregitoare a biografiei artistului.

Ce colegi a avut Silviu Traian Costin, în 1926?

O posibilă listă a lor ar fi constituită din următoarele 40 nume, dintre care însă nu știm care anume apar, sau nu apar, în fotografia menționată, din 1926: Ban Tibor⁵², Florica Bărăscu⁵³, Dumitru Bâscu⁵⁴, Traian Bîlțu Dăncuș⁵⁵, Bella Boboc⁵⁶, Elena Burlan⁵⁷, Aleisi Calinic⁵⁸, Cornel Cenani⁵⁹, Violeta Cherechescu⁶⁰, Manase Ciungariu⁶¹, **Alexandru Ciucurencu**⁶², Nicolae Constantinescu⁶³, Gina Dozi Dal⁶⁴, Ioan Damian⁶⁵, Clementin Dapsi⁶⁶, Gheorghe David⁶⁷, Marioara Diac⁶⁸, S. Egry⁶⁹, P. Erdős⁷⁰, Eszter Fakas⁷¹, Elina Frunză⁷², Ana Eliza Füredi⁷³, Endre Galgoczy⁷⁴, Erzsebet Gallow⁷⁵, Gizela Gati⁷⁶, Laszlo Godran⁷⁷, Klara Goldstein⁷⁸, Tănase Hagiescu⁷⁹, Niculaie Hamza⁸⁰, I. Halmy⁸¹, Toader Jacobell⁸², Elena Iliescu⁸³, Szillard Lazăr⁸⁴, Jolan Lederer⁸⁵, Constantin Lorman⁸⁶, **Laura Mandy**⁸⁷, Roza Mannheim⁸⁸, Zoltan Paldy sau Palfy⁸⁹, Margit Parcell⁹⁰, Traian Pioras⁹¹ etc⁹².

⁵² Deac 1996 (1926), p. 163.

⁵³ Deac 1996, p. 164 (1926, 1928).

⁵⁴ Deac 1996, p. 164 (1923-1926).

⁵⁵ Deac 1996, p. 164 (1921, 1922, 1926). Conform unei informații primite de la Tiberiu Alexa, căruia îi mulțumim în mod special, Traian Bîlțu-Dăncuș, atestat ca prezent la Baia Mare în 1921, 1922 și 1926 era, în fotografia noastră, pe rândul de sus, al treilea de la dreapta spre stânga.

⁵⁶ Deac 1996, p. 164 (1926).

⁵⁷ Deac 1996, p. 164 (1926).

⁵⁸ Deac 1996, p. 165 (1926).

⁵⁹ Deac 1996, p. 165 (1926, 1927).

⁶⁰ Deac 1996, p. 165 (1925, 1926).

⁶¹ Deac 1996, p. 165 (1926).

⁶² Deac 1996, p. 165 (1926-1929).

⁶³ Deac 1996, p. 165 (1926).

⁶⁴ Deac 1996, p. 165 (1924, 1926).

⁶⁵ Deac 1996, p. 165 (1925- 1927). Inclusiv în 1926.

⁶⁶ Deac 1996, p. 165 (1926).

⁶⁷ Deac 1996, p. 165 (1926).

⁶⁸ Deac 1996, p. 166 (1925- 1929). inclusiv în 1926.

⁶⁹ Deac 1996, p. 166 (1926).

⁷⁰ Deac 1996, p. 166 (1924, 1926).

⁷¹ Deac 1996, p. 166 (1908, 1919, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928).

⁷² Deac 1996, p. 167 (1926).

⁷³ Deac 1996, p. 167 (1924-1926).

⁷⁴ Deac 1996, p. 167 (1925, 1926, 1927, 1928).

⁷⁵ Deac 1996, p. 167 (1926, 1927, 1928, 1939, 1931).

⁷⁶ Deac 1996, p. 167 (1926).

⁷⁷ Deac 1996, p. 167 (1926).

⁷⁸ Deac 1996, p. 167 (1924, 1925, 1926, 1927).

⁷⁹ Deac 1996, p. 168 (1922, 1923, 1925, 1926).

⁸⁰ Deac 1996, p. 168 (1924, 1926).

⁸¹ Deac 1996, p. 168 (1926).

⁸² Deac 1996, p. 169 (1926).

⁸³ Deac 1996, p. 169 (1922, 1923, 1926, 1927).

⁸⁴ Deac 1996, p. 170 (1926).

⁸⁵ Deac 1996, p. 170 (1924, 1925, 1926).

⁸⁶ Deac 1996, p. 170 (1926-1927).

⁸⁷ Deac 1996, p. 170 (1926- 1929).

⁸⁸ Deac 1996, p. 170 (1914, 1916, 1917, 1926).

⁸⁹ Deac 1996, p. 173 (1926-1928).

⁹⁰ Deac 1996, p. 173 (1912, 1914, -1918, 1926).

Este de remarcat prezența de aproximativ 50% a reprezentantelor sexului frumos, printre cei înscriși la cursurile de la Baia Mare, în anul amintit, 1926 și nu numai atunci, ci, în general, dezinvoltura cu care tinerele frecventau cursurile respective.

Nu putem să nu subliniem faptul că Silviu Traian Costin a făcut de bună seamă cunoștință, în 1926, cu **Alexandru Ciucurencu** și **Alexandru Mohi** și cei trei cursanți au beneficiat de situația excepțională, de a-l fi avut profesor pe **Ziffer Sandor** (1880-1962), *pe parcursul programului de instruire din cursul aceluia an*, ceea ce a fost cu siguranță foarte important pentru fiecare în parte, în mod diferențiat desigur, în registrul consecințelor formative.

De altfel, în biografia sa, păstrată în arhiva fiicei, artistul sublinia, cu claritate, peste ani, că se considera, în mod special, învățăcelul maestrului Ziffer Sándor, lui Thorma János specificându-i mai ales calitatea de director al școlii (desigur nu sub aspect administrativ, cu prioritate, ci sub aspect formator strict, el având, la rândul său un rol mare în modelarea modalităților de manifestare plastică a cursanților, inclusiv în modelarea lui Silviu Costin, pe care l-a influențat și el masiv)

Un alt coleg de studii important, pe care Silviu Costin l-a avut la Baia Mare, a fost cu siguranță **Marchini Tasso** (1907-1937)⁹³, în 1926 (și poate și în 1927, nu și în 1928 - 1929, când cel dintâi nu se mai afla acolo în mod absolut cert). Tot așa, în anii 1924 și 1925, Silviu Costin a putut fi coleg de studii și cu **Alexandru Mohi**⁹⁴ și în acest context, punându-i la un loc pe **Aurel Ciupe**, **Alexandru Ciucurencu**, **Marchini Tasso** sau **Alexandru Mohi**, ca să selectăm numai câteva nume mai cunoscute din istoria picturii românești, ne putem da seama că și dialogul purtat cu colegii, sau simplul lor exemplu pe care îl ofereau, va fi contribuit la cristalizarea concepției artistice și a universului plastic al lui Silviu Costin, el putând fi eventual influențat chiar și de către colegii extrem de talentați, amintiți, sau de alții, eventual mai puțin talentați (ceea ce nu ar fi fost de bun augur pentru universul său artistic).

Merită să trecem în revistă și numele altor colegi, pe care Silviu Traian Costin i-a putut avea la Baia Mare, în perioada în care a urmat cursurile libere de pictură de acolo, sau numai a urmărit din apropiere modul în care ele se desfășurau, pe parcursul intervalului limită larg, al anilor 1922-1927, interesul pentru fenomenul plastic amintit manifestându-se la el, chiar din anul terminal al liceului 1922/ 1923, respectiv, se pare, de prin 1922.

Să încercăm și trecerea în revistă a unor dintre cursanții care au frecventat Școala în același răstimp, cu excepția celor prezentați mai detaliat anterior: Aurica Aricescu (1924-1925), Asszalay Endre (1924-1925), Balaza Arpad (1924), Barta Laszlo (1924), Dan Băjenaru (1924, 1925), Lelia Bărbulescu (1924), Nicoleta Bărbăscu (1925), Iosif Beve (1925), Iosef Biro (1924, 1925), Epaminonda Boca (1924), Katalin Braun (1924), Hortensia C. Cinlei (1925), Victoria Constantinescu (1924), Ecaterina Delghioz (1925), Elena Demeter (1925), Lorand Detri (1924), G. Dinculescu (1924, 1925), Ecaterina Dovgamine (1924), **Sara Egly** (1925), S. Eminet (1925), Elvira Fanciali (1924, 1925), Iosif Fekete (1924), Karoly Fekete (1923, 1924), Jenő Fülöp (1924, 1927), Lola Galfi (1923, 1924), M. Gavrilaton (1925), Tibor Gerker (1925), Valena Gogan (1924, 1925), Gizella Golia (1924, 1925), Sara Goth (1925), Elemer Gölhner (1924), Marton Grünfeld (1924), S. Haims (1924), Alexandra Hamaliescu (1925), Vilma Havas (1924, 1925), E. Hoffman (1924, 1927), I. Ilie (1927), Aurelia Ionescu (1924, 1925), Octav Ionescu (1925, 1926), Constantin Iordănescu (1924), **Margareta Kiss**

⁹¹ Deac 1996, p. 174 (1926).

⁹² Au fost 116 cursanți în acel an la Baia Mare! Silviu Costin i-a cunoscut atunci și pe **Balla Géza**, **Kiss Margit** etc.

⁹³ Deac 1996, p. 145.

⁹⁴ Deac 1996, p. 123.

(1924, 1925) - viitoarea soție a lui Thorma Janos, Sati Kanz (1924), Ferenc Kovacs (1925, 1926, 1927), Andras Karmendi (1924), Elza Latinca Bodea (1924), Ilonka Lazăr (1924), Elza Lob (1924), Iulia Madly (1924, 1925), Teodora Margit (1925), Gheorghe Matei (1925), Flora Mătășescu (1925), **Tasso Marchini** (1926), Florica Mărășescu (1926, 1927), Lilica Mărășcu (1926), Virgil A. Mihulin (1923), Iozef Miklos (1923), Ioan Mocsan (1926), Bela Molnar (1926), G. Molnar (1926), Gheorghe Moscu (1926), **Sandor Mohi** (1924, de fapt și în 1926), Felicia Munteanu (1926), **Ion Musculeanu** (1924), V. Müller (1926), Beloni Nagy (1926), Nandor Nagy (1925), Gheorghe Nemeth (1926), Emil Nicolescu (1924, 1926), Sandor Niuny (1924, 1926), Marcel Nussbaum (1925), Ivan Parijon (1925), Stanciu Panteli (1924), Elisabeth Pavlec (1924), Victorio Petrovici (1927), Eva Plathy (1927) Oszkar Pilitz (1925), I. Pirk (1925)⁹⁵ etc.

Scopul înșiruirii numelor cursanților de la Baia Mare din anii în care a frecventat *Școala liberă de pictură* și Silviu Costin a fost acela de a releva un anumit aspect al motivației pentru care atracția sa a fost atât de mare, încât să îi stârnească interesul și tânărului elev și student și încă pe parcursul a 5-6 ani din existența sa.

Este astfel evident faptul că pe lângă renumele artistic al școlii și coloniei de pictură sau posibilitatea de-a afla cele mai noi forme de manifestare plastică europene ale vremii (pentru că mișcarea de la Baia Mare a fost permanent racordată la curentele artistice europene, inclusiv după 1918), prin intermediul celor care s-au perindat pe acolo, profesori și studenți, *există și mirajul reunirii atâtor spirite libere*, din punctul de vedere al talentului și pregătirii individuale, a atâtor tineri și tinere, de credințe și naționalități diferite, sub stindardul artei.

Cu siguranță și *spectacolul uman oferit* de cursanții Școlii va fi exercitat o atracție asupra tânărului Costin, ca de altfel și asupra fiecărui participant în parte, deși îl vedem destul de rezervat în pozele de grup, iar în 1926 apărea chiar îmbrăcat ca *student teolog*.

Cu toată aparenta sa rezervă, Silviu Costin s-a înscris în atmosfera Școlii și a cursanților, ca o prezență particulară, pentru că nu știm care dintre colegii lui va mai fi fost, în paralel și student la pictură și la Teologie. Prin cristalizarea pasiunii sale pentru pictură, Silviu Costin face parte dintr-un curent educativ și artistic cu reală deschidere socială, la vremea respectivă, cu conotații de emancipare a statutului femeii, sau acela al studenților la Teologie etc., chiar și de depășire a barierelor dintre indivizi.

Ei, de ce n-a urmat, în continuare, Silviu Costin drumul desăvârșirii artistice, de ce nu a făcut din pictură îndeletnicirea vieții sale, dedicându-i-se în exclusivitate, de ce nu a ales varianta de a-și continua studiile în străinătate?

Pentru că nu avea susținere financiară sau încredere în geniul său? Sau pentru că i se păruseră deconcertante experiențele moderniste ale artei europene, despre care putuse afla multe detalii de la profesorii săi, în special de la profesorul său cel mai marcant, din 1926, Ziffer Sandor? Sau pentru că îl atrăgea deopotrivă și învățământul, nu se pare și preoția, înspre care nu s-a mai întors niciodată, chiar dacă în 1933 a fost hirotonit preot?

După studiile de la Baia Mare, probabil pictura a fost pusă pe plan secund, din cauza atracției pentru învățământ (și avea experiență de pedagog, ceea ce probabil a contat de asemenea în alegerea drumului de urmat) și desigur a lipsei posibilităților de-a se întreține la studii în străinătate.

Nemulțumit de nivelul său de instrucție și mereu în căutarea adevăratei căi de urmat în viață⁹⁶, după încheierea studiilor de *Teologie* la Gherla și a celor de pictură la

⁹⁵ Deac 1996, p. 163-174.

⁹⁶ Observăm în cazul său multe similitudini existențiale cu momente din viața mai vârstnicului Traian Achim, profesor și artist albaulian interbelic, cu care se va fi cunoscut desigur, cel puțin în cursul anului 1932, când a suplinit câteva luni la *Liceul Mihai Viteazul* din Alba Iulia, dacă nu de la Baia Mare, unde cel din urmă a fost cu siguranță în 1919 și 1921, dar Silviu Costin era doar elev de liceu atunci, poate

Baia Mare, Silviu Traian Costin se înscria în 1927 la *Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj*, pentru a studia *Istoria*. În 1931 devenea licențiat în *Istoria Românilor, Arheologie și Pedagogie*, al Universității clujene, respectiv profesor de istorie cu diplomă universitară.

Din timpul anilor de studii universitare la Cluj datează 2 fotografii (probabil din anul terminal 1931, sau poate chiar din 1928, de la sfârșitul primului an de studiu?), respectiv din timpul unei excursii făcute la Sarmizegetusa romană, pe verso-ul ambelor păstrându-se semnătura lui *Constantin Daicoviciu* (alături de alte semnături: E. Abrudan, Margareta P., Catiușa Andronic, Ica Deac, Robu Veturia, Benea, Ferenczy?, Gher. Pinte?).

În paralel cu efectuarea studiilor la *Facultatea de Istorie și Filosofie* din Cluj, în cursul anilor 1927-1931, Silviu Traian Costin a pictat atât iconostasele, cât și reprezentările murale ale unor biserici parohiale din cuprinsul *Eparhiei Cluj-Gherla*, respectiv pe cele de la **Pruni** (1928) și **Valea Hranei** (1929), ceea ce a constituit o altă sursă de autoîntreținere, pe lângă munca de pedagog, iar acest lucru se va fi petrecut, cu siguranță, în timpul vacanțelor de vară, pictorul continuând acest gen de manifestare meșteșugărească și artistică și după încheierea studiilor universitare în orașul de pe Someș, până după stabilirea sa la Arad, ca profesor titular, cu prelungiri, mai mult sporadice, decât continui, până în anii celui de-al doilea război mondial chiar (cazul pictării iconostasului Bisericii greco-catolice din Deva, în 1943).

Înainte de a termina studiile universitare la Cluj, în aprilie 1930, Silviu Costin a efectuat o călătorie în Orient, la *Locurile Sfinte*. Din timpul acesteia, au fost donate Muzeului din Alba Iulia, un număr de 3 fotografii, pe verso-ul uneia, în care Silviu Traian Costin apare pe vapor, s-a scris: *Spre Jaffa/ Apr. 1930/ S. T. Costin/*, cea de-a doua îl prezintă *Pe meleaguri orientale*, într-un grup de 9 persoane, în peisaj cu ruine și palmieri, iar a treia, impresionantă, într-un grup de peste 90 de pelerini, în fața întrării la *Sfântul Mormânt*, de la **Ierusalim**, în grup apărând și țărani îmbrăcați în costumul popular românesc, amestecați cu fețe bisericești, intelectuali, monahi orientali etc., astfel încât se poate crede că excursia fusese organizată, probabil de Dieceza greco-catolică de Gherla(?), cu participarea mai multor enoriași din raza sa de activitate.

Cât timp a efectuat studiile universitare la **Cluj** s-a întreținut, se poate crede, din nou singur, deoarece, în paralel, din 1927, timp de 2 ani, a funcționat ca pedagog la *Gimnaziul C. Angelescu* din Cluj, iar apoi ca profesor suplinitor la același liceu, începând din 1929 și până în februarie 1932, când s-a transferat, pentru câteva luni (4), până la sfârșitul anului școlar, la *Liceul Mihai Viteazul* din **Alba Iulia**⁹⁷.

La Alba Iulia a cunoscut-o pe viitoarea sa soție, Alexandrina Tamașiu, farmacistă, cu care s-a și căsătorit în cursul lunii august a aceluiași an, 1932.

Pe parcursul anului școlar 1932/ 1933 nu a mai primit ore de suplinire în învățământ, din motive politice, pentru ca în anii școlari 1933/ 1934 și 1934/ 1935 să fie profesor suplinitor la *Liceul de fete* din **Dej**.

Abia în februarie 1933 a fost hirotonit ca preot al *Eparhiei greco-catolice* de Cluj-Gherla, dar nu a profesat niciodată în această calitate. Se pare că totuși nu a avut vocație pentru preoție, sau nu era chiar simplu să îți găsești o parohie.

Tot în perioada când a locuit la Dej și a profesat ca suplinitor la *Liceul de fete*, **a avut și prima expoziție plastică personală**, în localul instituției menționate. În

---

chiar și în 1923, pentru că în fotografia pe care o avem, din ultimul an amintit, personajul de sus, primul din dreapta, părându-ne că seamănă cu profesorul albaiulian!

⁹⁷ În lunile respective a cunoscut și colectivul profesoral al celui mai bun liceu de la Alba Iulia.

numărul 98, de Duminică, 29 aprilie, Anul XVI, 1934, a ziarului *Patria*, expoziția sa beneficia de o cronică în fond favorabilă, intitulată, e drept, cam deconcertant, *Plastică de-a v' ați ascunselea*, semnată de Petre Tarția⁹⁸.

Iată cum îi evalua manifestarea, primul său recenzenț plastic: „*Dedublarea personalității este o formulă cu care, deobicei, suplinești formule nouă, pentru a denumi așa-zisele îndeletniciri laterale. Rău plasată această formulă o întâlnești peste tot, numai în artă nu. Căci lumea nefăcând distincția cuvenită între artist și om, confundă arta cu meseria. Și-i foarte greșit; adevărata a doua personalitate trebuie căutată întâi de toate în omul artist, în acela care creează. E un fel de metempsihoză a artei, care exclude intervalele de timp și spațiu în funcție de om. Dar și omul și artistul - o singură persoană, pot să-și aibă viața lor interioară aparte, care se separă ...prin mijloace de exteriorizare. Mi-am formulat principiul pentru a explica **un lucru nu de toate zilele, semnificativ chiar** (s. n.). E vorba de pictorul S. T. Costin, care stă în Dej de 8 luni...*”⁹⁹.

Destinul de dascăl, al lui Silviu Traian Costin, căutarea idealului intelectual, spiritual și artistic, care nu te putea duce la o stare materială deosebită, nici atunci, nici în alte împrejurări istorice, inclusiv în cele contemporane, erau astfel raportate la condiția sa socială: „*Lefegiu plătit cu ora, la o catedră inexistentă și în perspectiva unui viitor care - poate să aștepte mult și bine - nu-i va surâde peste minimul legal de existență, deci cu surse de trai nesusceptibile supracotei...*”¹⁰⁰.

Ne oprim din relatarea de epocă, pentru a medita și noi un pic asupra statutului său social, la împlinirea vârstei de 30 de ani, când își încheiase, în mare, îndelungatul proces formativ, respectiv după ce făcuse 4 ani de *Teologie* la Gherla, 4 ani de *Istorie* și *Filosofie* la Cluj și 3-4 ani de *Pictură* la Baia Mare, în paralel cu *Teologia* și se căsătorise, fiind de fapt cap de familie, de 2 ani. Ce era el, cu adevărat, în 1934? În aparență, nu era decât un modest suplinitor, la o și mai modestă școală transilvană, aproape incapabil de a-și întreține familia, din meseria de dascăl. În esență era un om bine mobilat pe dinăuntru, cu posibilități de cunoaștere spirituală formate, și cu împliniri (de altfel pictase și câteva biserici, lucru despre care nu se știa la Dej, se pare - pentru că recenzențul nu pomenește acest aspect al activității sale artistice, deși vorbește despre lucrările sale cu teme bisericesti¹⁰¹, ceea ce îi dăduse o anume satisfacție artistică), cu capacități creatoare deosebite, despre care, iată ce relatează Petre Tarția în continuare: „*N'a spus că-i pictor și nici nu i-a vorbit nimănui de tăvărășia unuia ca Nenitescu sau Steriadi, cu cari la Balceic, în inspirații marea a sorbit țuiculiță semnificativă* (sic! n. n.) *sub sfântul cort al artei. Nici n' a pomenit de peregrinări în Orientul misterios cu moschee, piramide și cadâne, în veșnica căutare de teme noi. I-a trăznit prin minte și s-a pus să ne arate și nouă ce știe. Prezentând pușinilor pricepători, a doua personalitate a domnului Costin nu-mi fac decât o datorie*”¹⁰².

⁹⁸ Vezi Tarția 1934, p. 2.

⁹⁹ Tarția 1934, p. 2.

¹⁰⁰ Tarția 1934, p. 2.

¹⁰¹ Și, probabil, organizarea expoziției personale de la Dej, avea ca scop, *îndeosebi atragerea atenției autorităților bisericesti asupra potențelor sale de expresie plastică, tocmai în vederea obținerii unor noi comenzi pentru pictarea unor lăcașuri bisericesti, sau a unor iconostase*, deoarece el nu avea nevoie atunci în nici un caz de o simplă și nepractică notorietate plastică provincială, ca atare, *cât de recunoașterea sa ca pictor în general și în mod special, ca pictor bisericesc* (sigur acestea sunt interpretările noastre, dar nouă așa ni se pare că au stat lucrurile în acel moment, când artistul nu avea o catedră fermă în învățământ).

¹⁰² Tarția 1934, p. 2.

De ce simțise nevoia, criticul de provincie, să își spună părerea și să semnaleze expoziția lui Silviu Traian Costin, puținilor cunoscători din localitate și nu numai lor? Răspunsul era simplu, dar de mare esență, prin simplitatea sa: „*Căci a trece peste bariera monotoniei, a evada din comun în lumea frumosului este mai mult decât un merit, este o cinste*”¹⁰³ și pentru a-l cinsti pe artist, Petre Tarția și-a scris articolul, care, iată, rezistă peste timp și este încă important deoarece el a surprins de fapt, de la început valoarea creațiilor lui Silviu Traian Costin, profesionalismul său, recenzentul netratându-l ca pe un amator, nici un moment, pe parcursul relatării sale.

Concluzia era seacă, dar clară: „*Am pătruns, pe cât mi-a fost dat, în tainițele unui talent real și foarte promițător* (s. n.), *cu prilejul vernisajului acestui pictor*”¹⁰⁴. Subliniem din nou faptul că Silviu era receptat ca *pictor*, în nici un caz ca pictor amator.

Prima expoziție personală a artistului, din 1934, nu a fost de loc nesemnificativă, chiar dacă ea a fost găzduită de *Liceul de fete* din Dej, datorită importanței care i-a fost conferită de către artist. El nu a vrut să dezamăgească publicul din mica localitate transilvană, etalând un număr impresionant de lucrări, peste 40, toate uleiuri pe pânză, ceea ce a conferit pondere, valoare și interes public manifestării. Iată ce mai adăuga recenzentul menționat anterior: „*Pictorul Costin ne prezintă peste 40 de pânze, lucrări în ulei. Teme variate: peisagii, portrete, pictură bisericească - și e foarte priceput și în această direcție* (s. n.)”¹⁰⁵ - *și naturi moarte*”¹⁰⁶.

Sub aspect stilistic, lucrările erau prezentate astfel, cu anumite plusuri evidente, ale lor, dar și cu critici mărunte, relevându-ni-se din partea receptorului, o anume cetitate la modernizările pe care *Școala băimăreană* de pictură le promova, în stilul ei caracteristic (și sub acest aspect, recenzentul nu a făcut nici o corelație cu centrul formator al artistului, ceea ce reprezenta un minus al relatării sale): „*În culori sobre, tratează unele peisagii cu deplină conștiință*”¹⁰⁷. *Nu-l impresionează stridența culorilor* (s. n.)¹⁰⁸, *mai ales când tema pe care o lucrează este orientală și are un ce exotic în ea. Planurile de culoare însă joacă un rol secundar*”¹⁰⁹. *În desen mi se pare prea minuțios*”¹¹⁰,

¹⁰³ Tarția 1934, p. 2.

¹⁰⁴ Tarția 1934, p. 2.

¹⁰⁵ Deși nu insista asupra activității sale de pictor bisericesc, Petre Tarția, îi făcea subtil reclamă în acest sens.

¹⁰⁶ Tarția 1934, p. 2.

¹⁰⁷ Deci, conform aprecierilor concise și esențializate ale lui Petru Tarția, pictorul avea *conștiință* plastică, ceea ce însemna de fapt că avea individualitate proprie, respectiv un univers conceptual și practic, sau tehnic, propriu. Și în categoria acestor lucrări care aveau pecetea creativă a artistului, recenzentul puneă îndeosebi, putem admite, peisajele, cu tentă realistă, realizate în plein-air, „în culori sobre”, poate și unele portrete, cum este cel al unei Someșence bătrâne, din colecția muzeului albaulian, Era partea creativă a artistului care l-a cucerit, în mod evident pe Petru Tarția și care îi conferă valoare și acum.

¹⁰⁸ Era evident o notă stilistică modernistă, adecvată tematicii, la care recenzentul nu era în mod deosebit sensibil, consemnând-o doar în fugă și oarecum peiorativ. Expresia „nu-l impresionează stridența culorilor” trebuie luată în sensul de a nu repudia, în manieră modernistă, poate chiar cu tente expresioniste, modalitățile de expresie

¹⁰⁹ Recenzentul observa faptul că artistul nu era neapărat un *colorist* (sau un decorativist, în sensul unor aplatizări volumice și mai moderniste), ceea ce conducea indirect la ideea că dădea impresia unei consistențe volumice și spațiale, știind să construiască robust în adâncime și în relief, așa cum observăm că proceda și mai târziu. Era aceeași manieră a sa de a picta, așa cum o deprinsese de la maestrul său, Thorma în general și preponderent, chiar de la Ziffer - ultimul și cel puternic modelator profesor pe care l-a avut la Baia Mare, putem considera, deoarece și cel din urmă a privit în urmă cu nostalgie înspre clasicism și redările realiste, nerenunțând niciodată la dialogul vechi-nou, chiar și în creația sa!

¹¹⁰ Critica respectivă pare deosebit de pertinentă, dar în ciuda modernizărilor sensibile, care i se pot sesiza lui Silviu Costin, în sensul plain-air-ismului băimărean, sau chiar al unor influențe

iar în peisagii, culorile prea moi¹¹¹ contrastând cu celelalte pânze. *Priveliștile din Balcic și de pe plaiurile someșene sunt o adevărată revelație a pictorului*”¹¹². Desigur, prima întrebare pe care ne-o punem, pe marginea cronicii de ziar amintite, este: unde s-ar putea afla **peisajele de la Balcic** și **cele de pe meleagurile someșene**, realizate de Silviu Traian Costin înainte de 1934 și, în general tablourile etalate în prima sa expoziție plastică de la Dej?

În anii 1933-1936 a mai pictat 4 biserici și tot atâtea iconostase, respectiv cele de la **Uriul de Sus** (1933)- într-un moment în care era oricum șomer ca profesor (în intervalul 1 septembrie 1932- 15 septembrie 1933), **Chiraleș-Năsăud** (1934) - perioadă în care a fost în principal profesor suplinitor la *Gimnaziul de fete din Dej* -, **Mesteacăn**, fostul județ Someș (1935) - avusese angajament până în luna august a celui an tot la *Gimnaziul de fete din Dej*, **Feiurdeni**, județul Cluj (1936) - era deja titularizat la *Liceul Moise Nicoară din Arad*, dar iată că după terminarea anului școlar, picta biserici.

Situația sa profesională s-a redresat, din anul școlar 1935/1936, când a reușit să se titularizeze și să ocupe prin concurs un post de profesor *definitiv*, de istorie și filosofie, la *Liceul Moise Nicoară din Arad*, unde a profesat până la reforma învățământului.

Un moment deosebit în activitatea artistică a lui Silviu Traian Costin l-a reprezentat participarea sa la expoziția colectivă, a grupării artistice *Pro arte* din Arad, în ianuarie 1937. Considerăm că de această manifestare se leagă și o fotografie din arhiva familială, unde Silviu Traian Costin apare împreună cu alte 10 persoane (expozanți și ei, membri ai grupării artistice de la Arad), într-o sală de expoziție plastică, lucrările sale fiind expuse în principal pe simeza din dreapta imaginii respective, unde recunoaștem unele dintre temele celor 9 tablouri în ulei ale sale expuse, conform *Catalogului* de expoziție (1. *Turc*; 2. *Iarnă*; 3. *Stradă din Baia Mare*; 4. *Portret*; 5. *Secerători*; 6. *Tufănele*; 7. *Studiu*; 8. *Violonist*; 9. *Cuptor țărănesc*¹¹³).

Grupul respectiv, *Pro arte*, reunea 14 artiști plastici arădani (în fotografia noastră apar 11 persoane, dintre care 2 erau femei, probabil chiar cele enumerate în continuare), după cum urmează: Nicolae Chirilovici, Silviu Costin, Petre Feier¹¹⁴, Virgil Mihulin¹¹⁵, Leontin Mureșanu, Marcel Olinescu, de fapt Olinescu¹¹⁶, Fulvia Păcățeanu,

---

postimpresioniste etc., pot fi găsite la acest artist și multe accente realiste, o ancorare niciodată întreruptă în adevărata natură din jur, regășibilă în peisaj sau portret, ceea ce putea da desenelor artistului un aspect tehnic învechit, tradițional (cu accente naturaliste, ceea ce criticul nu agreea) și ceea ce nu era neapărat un defect plastic, ci o modalitate de expresie care corespundea chiar unor noi exigențe ale artiștilor plastici și publicului receptor, la ora respectivă, în ton cu direcția instituită la Baia Mare în special de Thorma János și cu permanenta osmoză și pendulație tradițional - modern perpetuată de *Școala băimăreană* de pictură.

¹¹¹ Tragem concluzia că a expus la Dej și peisaje pastelate, care contrastau cu lucrările în culori tari, cu tematică orientală, aspect plastic deosebit de interesant. Culorile tari puneau veni în registrul său, sub influența lui Ziffer Sandor, îndeosebi și puteau corespunde unor incredibile deschideri moderniste ale învățăcelului.

¹¹² Tarția 1934, p. 2.

¹¹³ Gruparea „Pro-arte” 1937, f. 1 v.

¹¹⁴ Cursant la Baia Mare în 1932 și 1933 (vezi Deac 1996, p. 166).

¹¹⁵ Prezent și el la cursurile de pictură de la Baia Mare, în 1924 cel puțin (vezi Deac 1996, p. 172), de unde se poate concluziona că cei doi se cunoșteau de mai de mult, prin frecventarea simultană a *Școlii libere* menționate.

¹¹⁶ Cursant la Baia Mare în 1920 (vezi Deac 1996, p. 171). Marcel Olinescu (1896-1992), mai vârstnic decât Silviu Costin cu 8 ani, era absolvent al *Academiei de Arte Frumoase* din Iași (unde a urmat cursurile timp de 2 ani, în 1919/ 1920 și 1920/ 1921) și București (unde a frecventat cursurile în anii 1921/ 1922 și 1922/ 1923). A fost profesor de desen și calligrafie la Arad în anii 1927- 1937, precum și jurnalist foarte activ și apreciat în zonă, până la plecarea la București. A editat la Arad, în anii 1933-1940 *Hotarul*, publicație pe care a ilustrat-o cu propriile sale desene xilogravate. Împreună cu Tiberiu Borneas a editat

Mihai Poór, Silvestru Rafiroiu, Ștefan Soós, Iulian Toader junior, Toader T. Țiucra, Marioara Vulcu și Andrei Virányi¹¹⁷), iar programul, chiar dacă numele artiștilor au fost românizate, avea titlurile traduse și în limba maghiară, poate și în amintirea profesorilor maghiari de la Baia Mare, mentori ai grupării (în manifestările sale picturale, în cazul lui Silviu Costin, cel puțin și altor câtorva dintre expozanți), se poate considera, chiar cu scopul depășirii barierelor dintre naționalități, în viața artistică și culturală arădană, dintre cele două războaie, ceea ce constituia, ca și la Baia Mare o conlucrare benefică, profitabilă pentru toți cei implicați.

Pictură au expus 8 dintre artiștii amintiți, respectiv: Nicolae Chirilovici (7 tablouri), Silviu Costin (**9 lucrări**), Petre Feier (7 lucrări), Marcel Olinescu (4 lucrări), Fulvia Păcățeanu (2 lucrări), Ștefan Soós (2 lucrări), Iulian Toader junior (1 lucrare) și Andrei Virányi (8 lucrări), fiind evident că Silviu Costin, **cu cele 9 lucrări ale sale era pictorul cel mai reprezentat, din grupare**¹¹⁸. Mai fuseseră expuse 11 lucrări sculpturale (de 4 autori), **17 lucrări de grafică**, de 5 autori, **printre care și 3 studii de Silviu Costin**, 14 gravuri în lemn, metal și linoleum (de 4 autori), 6 acuarele de Marcel Olinescu, 7 proiecte de artă decorativă, concepute de Marioara Vulcu (copertă de carte, motive pentru țeșături, lucrări de propagandă turistică), 2 lucrări în tempera de Iulian Toader junior, 9 proiecte arhitecturale, de arhitectul Silvestru Rafiroiu¹¹⁹.

Prezentarea mai detaliată a programului manifestării de la Arad, din ianuarie 1937 relevă natura grupării de artiști profesioniști (și amatori, deși termenul era eludat în mod evident, Silviu Costin aflându-se inclus în gruparea de la Arad, ca un profesionist al picturii), în care Silviu Traian Costin era pe deplin integrat, la foarte puțin timp după stabilirea sa la Arad, în 1936.

Cu ocazia manifestării respective au fost susținute public și alocuțiuni *experimentale* ale artiștilor din ambițioasa grupare arădană, *Cuvântul* inaugural fiind redactat și chiar rostit în public, se poate crede, de Tiberiu Borneas, veritabil mentor al grupării, care și semnează succintul său crez- profesiune de credință, imprimat pe f. 2 verso a *Programului*.

Așa cum afirma mentorul, expozanții și teoreticienii grupării *Pro arte* erau colegi de generație și ea a luat ființă ca o solidaritate a celor care conștientizau faptul că reprezentau crezurile unei astfel de grupări de vârstă și preocupări culturale și artistice comune. *Programul* a „răsărit” „din firească vrere de tinerească dăruire a tăriilor plăsmuitoare și putințelor de lucru cărturăresc”¹²⁰, ceea ce însemna că gruparea se constituise din voința firească, naturală a părtașilor de a-și oferi publicului doritor de delectare și propășire culturală forța creativă și bagajul intelectual, de care dispuneau.

Sub aspectul acestor cerințe ale *Programului*, observăm că Silviu Traian Costin se integra perfect în exigențele sale.

Nu li se cereau membrilor doar manifestări plastice ci și contribuții intelectuale, discursuri, conferințe publice, educative la nivelul publicului receptor. Și în cadrul manifestării amintite, din ianuarie 1937, Silviu Traian Costin nu și-a expus numai lucrările artistice, ci a ținut și o *conferință experimentală*, la secțiunea *Epoci, curente și*

---

tot acolo, în anii 1934 și 1935 revista *Duh* etc. În privința sa trebuie să recunoaștem că era artist plastic profesionist în adevăratul înțeles al termenului, chiar dacă a avut multe alte preocupări științifice, literare și culturale.

¹¹⁷ Gruparea „Pro- arte” 1937, f. 1 v- 2 r.

¹¹⁸ Gruparea „Pro- arte” 1937, f. 1 v- 2 r.

¹¹⁹ Gruparea „Pro- arte” 1937, f. 1 v- 2 r.

¹²⁰ Gruparea „Pro- arte” 1937, f. 2 v.

școli, despre *Școala de la Baia Mare*¹²¹, ceea ce releva implicarea sa plenară în mișcarea artistică și culturală de la Arad.

Programul grupării era deosebit de ambițios, deși se cultiva simplitatea, naturalitatea, lipsa infatuării. Se preconiza, punctual, realizarea de: 1. expoziții colective și individuale de desen, gravură, pictură, sculptură și arhitectură; 2. audiții muzicale; 3. conferințe experimentale; 4. cicluri de conferințe săptămânale, ținute de cărturari români de seamă; 5. șezători literare; 6. simpozioane lunare sau bilunare; 7. revistă care să poată îmbrățișa întreg fenomenul cultural românesc; 8. editură; 9. apropiere culturală româno-maghiară, motiv pentru care titlurile lucrărilor expuse au fost traduse și în limba maghiară, nu în amintirea profesorilor maghiari de la Baia Mare, cele mai ambițioase puncte programatice fiind desigur cele de la punctele 8 și 9, deoarece ele presupuneau investiții financiare însemnate¹²², care, în momentul actual de cercetare nu știm dacă au fost transpuse în realitate.

În 1938 i se acorda lui Silviu Traian Costin, oficial, autorizația de pictor bisericesc, dar activitatea sa în acest domeniu, pare a se estompa, îndeosebi în anii celui de-al doilea război mondial, cu excepția anului 1943, când a pictat iconostasul Bisericii greco-catolice din Deva¹²³ și a încetat cu totul în perioada postbelică¹²⁴.

Valoroasă, ca mărturie de epocă este fotografia, din 1939, care ni-l prezintă pe Silviu Traian Costin, integrat în colectivul profesoral al *Liceului Moise Nicoară* din Arad, ținuta fiind corespunzătoare, doar părându-ne că ar fi existat o anume timiditate a

¹²¹ Observăm aici o altă similitudine cu Traian Achim, care și el a creionat și popularizat public istoricul *Școlii băimărene de pictură*. Amândoi au plecat, în compilațiile pe care le realizaseră, pe tema respectivă, de la preocupările lui Réti István (1872- 1945), băimărean de origine, stabilit ulterior la Budapesta, întemeietor al *Școlii libere de pictură* de la Baia Mare, în 1896, împreună cu Hollosy Simon și Thorma János, de a se documenta despre trecutul fenomenului plastic amintit. A studiat de asemenea la München, Paris și Roma, având o consistentă deschidere plastică europeană. Totodată a scris și tipărit și istoricul *Școlii băimărene de pictură*.

¹²² Merită să mai transcriem un pic din *Programul* grupării *Pro arte* de la Arad, pentru a ne da seama de atmosfera din cadrul său, în care Silviu Costin a fost pe deplin integrat, de idealismul care se profera: „Aducem în suflet dorința și cuvinte de sinceră conlucrare cu toți cei ce ne primesc credințele, felul de a fi și de a gândi. Am purces la drum și faptă, tinerește, voinicește, fără discursuri și zarvă, după ce ne-am scrutat lăuntrurile, ne-am cântărit puterile și-am cercetat sorții de izbândă. **Punem în slujba scopului nostru râvna desinteresării absolute și jefelnice, perseverența dărză și entuziasmul aprig, izvorâte din cunoașterea de sine și a putințelor.** Adresăm chemare de alăturare rândurilor noastre, rare azi, **tuturor celor ce nu se tem de tinerețea noastră și nu-i socotesc drept condamnable cusur bună voia** [adică voința pozitivă] **ce unește, în pofida credințelor și înzeștrărilor deosebite și înzecește puterile, dărâmand piedicele**” (Gruparea „Pro- arte” 1937, f. 2 v.).

¹²³ Basarab 2006, p. 79, apud Tătar 1943.

¹²⁴ Mulțumim colegei Georgeta Deju, pentru sprijinul acordat în documentarea asupra iconostasului Bisericii Greco-Catolice din Deva, inclusiv pentru fotografiile făcute de ea, cu iconostasul și pisană mai recentă (1974), în contextul căreia momentul realizării iconostasului, în 1942-1943, nu era trecut cu vederea, ci, specificat așa cum se cuvenea. Redăm din textul *Pisaniei: Cu vrerea Tatălui, cu aju-/torul Fiului și cu împreună-lucra-/rea Sfântului Duh, Această Sfân-/tă Biserică, având Hramul „Buna-/ Vestire”, din Parohia Deva, Protopopia-/ tul Deva, Județul Hunedoara, a fost/ proiectată și zidită în anii 1936-1939, de/ către inginerul FranciscNeug(?)ebauer/ din Deva, fiind dată destinației sale la/ 24 nov. 1940. În anii 1942-1943, Ma-/ estrul Toth Elemer din Deva a executat/ și sculptat Iconostasul Bisericii, pitu-/ ra acestuia aparținând Preotului Silviu/ Costin, Profesor la Liceul „Moise Nicoară”/ din Arad.../*. Pe baza acestor fotografii am putut să ne dăm seama de buna realizare artistică, într-o manieră proprie, a iconostasului respectiv și de modul în care Silviu Costin înțelegea să practice pictura bisericească. Ni se impune, prin veritabil studiu de portret, esențializat, *Icoana Maica Domnului cu Pruncul*. Pictura actuală a Bisericii fusese realizată în intervalul 4 iulie 1972- 29 mai 1974, de către Gheorghe Vasilescu. Popa, pictor autorizat din București și Ion C. Ene, din Ploiești, fiind păstrat în continuare vechiul iconostas realizat în 1943.

sa în raporturile cu colegii și colegele, de care stă totuși un pic cam distanțat. În 28 iunie 1939, se afla la București, probabil la o pregătire profesională și fețele tuturor celor din poză erau pline de îngrijorare, parcă prevesteau izbucnirea celei de-a doua conflagrații mondiale. Credem că nu a fost mobilizat, deoarece era preot hirotonit, sau oricum nu avem știre să fi fost pe front, în anii războiului.

Interesante sunt și alte două fotografii din arhiva de familie, care îl prezintă împreună cu alți profesori, probabil tot de istorie, la diferite reuniuni de perfecționare profesională, la care va fi participat.

A trebuit să părăsească *Liceul Moise Nicoară*, după 12 ani de activitate didactică acolo, fiind mai întâi transferat la *Liceul de fete Ghiba Berta* din **Arad**, dar acesta a fost doar începutul peregrinării sale pe la diverse școli generale (**Curtici, Arad**), ca profesor de orice altceva decât pregătirea sa de bază, istoria și filosofia. Deci după ce a funcționat un an la *Școala generală* din **Curtici** (1950/ 1951), s-a perindat ca profesor de diverse specialități pe la *Școlile generale* din **Arad** (nr. 24, 20, 2 etc.), dar era foarte important faptul că a rămas cu locul de muncă în oraș, după anul 1951, ceea ce i-a permis să mențină strânsă legătura cu mișcarea plastică de amatori și profesioniști de acolo. Cu atât mai mult, în anii care au urmat până la *pensionarea sa*, în 1965, s-a putut reîntoarce, ca spre o insulă a salvării spirituale personale, înspre prima sa pasiune intelectuală și artistică, de după terminarea liceului la Baia Mare, respectiv înspre pictură.

Din păcate nu avem la dispoziție cataloage sau ecouri în presă ale participării sale, în 1960 și 1961 la *A II-a Expoziție Republicană de artă populară* și respectiv la *Al IV-lea Concurs al Cercurilor Artistice de amatori*, când a fost și premiat, la nivelul mișcării artistice din România.

A continuat să picteze, cu mai multă dăruire, după pensionarea sa.

Până în 1974, când s-a mutat la Cugir, îl vedem implicat în viața artistică a arădanilor. Astfel, îl găsim cu lucrări etalate, în cadrul *Expoziției de artă plastică a profesorilor din Arad și județ*, organizată în perioada 15-30 iunie 1969, la Liceul Pedagogic din Arad¹²⁵. Profesorul Silviu Costin figurează cu 10 titluri: 1. *Autoportret*; 2. *Portretul soției*; 3. *Șantier în Munții Sebeșului*; 4. *Căratul fânului*; 5. *Peisaj din Cugir*; 6. *Peisaj din Cugir*; 7. *Crizanteme*; 8. *Natură statică cu flori (Bujori)*; 9. *Bătrân din Geoagiu*; 10. *Arboret din Simeria*¹²⁶. Expuneau 14 profesori, din Arad, Ineu și Sântana, cele 10 lucrări ale sale, fiind toate uleiuri pe pânză.

Anul 1971 a fost unul deosebit de bogat în manifestări artistice publice pentru Silviu Traian Costin.

Lucrări ale sale au fost incluse în *Expoziția Cenaclului „Ion Andreescu”*, din Arad, care a făcut parte din cadrul expozițional mai larg al *Celei de a VI-a bienale a artiștilor plastici amatori din R. S. R.*, organizată în cursul lunii februarie 1971, în holul *Teatrului de Stat* din Arad.

În mod categoric, Silviu Costin era artistul cu cele mai multe lucrări expuse¹²⁷,

¹²⁵ Expoziția plastică 1969, f. 1 v.

¹²⁶ Expoziția plastică 1969, f. 1 v.

¹²⁷ Și probabil cel mai bine apreciat, deoarece într-o știre succintă de ziar, apărută în *Flacăra roșie*, Arad, din 26 februarie 1971 se făcea următoarea prezentare, în care Silviu Costin era cap de listă: „Vizitatorii expoziției se vor reîntâlni cu artiști ca Silviu Costin, Octavian Măciucă, Geza Bleicziffer, Pavel Biro, Cetina Cărăbuș, Elvira Bilea, Viorica Secară, Alexandru Nagy, din Arad și cu artiști plastici amatori ca Traian Cevereșan (Șiria), Elena Brumer (Pâncota), Ionel Stan (Curtici), C. Gândilă și A. Tuser (Ineu) ș. a.”. De remarcat este faptul că Silviu Costin face parte din categoria *artiștilor*, ca și cum ar fi profesionist, fiind chiar deschizător de listă, oarecum distinct de cei considerați artiști amatori. Relatarea este numai aparent confuză, considerăm noi, deoarece existau de bună seamă diferențieri calitative între lucrările expozanților, chiar dacă separația inclusă în fragmentul citat părea să țină cont doar de criteriul teritorial al provenienței artiștilor, din Arad, sau din afara sa.

12, după cum figurează în *Catalogul* manifestării respective: 1. *Drum în Munții Sebeșului* (98 x 80 cm); 2. *Râul Mic, Cugir* (61 x 49 cm); 3. *Peisaj din Cugir* (1) (62 x 49); 4. *Peisaj din Cugir* (2) (39 x 50 cm); 5. *Peisaj din Cugir* (3) (60 x 50 cm); 6. *Baia Sprie. Construcții* (70 x 54 cm); 7. *Mureșul la Păuliș* (70 x 55 cm); 8. *Moș Gheorghe* (60 x 48 cm); 9. *Secerători* (47 x 36 cm); 10. *Mediaș - peisaj* (60 x 54 cm); 11. *Autoportret* (72 x 56 cm); 12. *Clipe de răgaz* (112 x 82 cm)¹²⁸.

Fiind inclusă în *Bienala artiștilor amatori* din România, expoziția a fost jurizată de către artiști profesioniști, din juriul arădan făcând parte: Emil Vitroel, sculptor, Valentin Stache, pictor, Emeric Hajoș, pictor, Ioan Cott, grafician, cu toții membrii ai *Uniunii artiștilor plastici* din România¹²⁹.

Alți pictori amatori care au expus în același context, au fost: Pavel Biro, Geza Bleicziffer, Dumitru Botta, Elena Brumer, Cetina Cărăbuș (acuarele), Petru Danciu, Petru Gantner, R. Karl; Elisabeta Keler, Octavian Măciucă, Zenobiu Oarșă, Gabriela Somogy, Mariana Șaiha, Petre Tănase¹³⁰, Silviu Costin aflându-se realmente în elita mișcării artistice de amatori din județul Arad, una dintre cele mai bine organizate din țară, la ora respectivă și, cumva, chiar deasupra sa.

Un ecou al acestei expoziții în presa locală, data din 28 februarie 1971¹³¹ și apăsarea sub semnătura lui I. J[ivan]. Merită să o trecem în revistă, pentru a ne da seama în ce context a activat și s-a făcut cunoscut Silviu Costin la Arad, în vremea respectivă. Astfel, articolul de ziar debuta cu următoarea remarcă: „*Expozițiile cenaclului de artă plastică Ion Andreescu se succedă cu destulă regularitate* (s. n.). Cea mai recentă, deschisă în holul teatrului...cuprinde peste 70 de lucrări - pictură, grafică și sculptură, realizate de 21 de artiști amatori, ceea ce subliniază din nou faptul că în acest domeniu se continuă cu perseverență o activitate creatoare abundentă. Dar nu desfășurarea de cantitate este aspectul cel mai semnificativ al actualei afirmări a cenaclului. La prima vedere remarcăm alăturarea unor expozanți din generații extreme...”¹³². Cu raportare directă la lucrările în ulei, se remarcă, în general: „*Dominanta lucrărilor în ulei exprimă o evoluție de tehnică specifică, ca o expresie a perenității*”¹³³, spre care se tinde. Apoi o prezență exact delimitată a unor stiluri și maniere de execuție”¹³⁴.

Referirile directe la participarea lui Silviu Costin nu lipsesc și sunt încă valabile pentru receptarea sa corectă: „*Remarcăm chiar de la început masiva participare a lui Silviu Costin, cu satisfacția de a-l reîntâlni. Modalitatea de exprimare a artistului este cea realistă. Îl preocupă omul activ (Secerătorii), meditația calmă (Autoportret), sau, ca în compoziția Clipe de răgaz, momentul odihnei, ca un interludiu al muncii. Tabloul surprinde într-un cadru natural riguros desenat, trei muncitori cu brațele odinindu-se. Raportul om-natură e echilibrat. Atitudinea personajelor e gravă, sugerând o trăire interioară radiantă. Artistul a stăruit asupra mâinilor viguroase, aspre, muncite, le-a subliniat în prim plan, ca o continuitate a principalei lor atribuții, munca, supremul rost al vieții. În peisaje se vedește capacitatea de a evidenția atmosfera. Casele, drumul, cerul, lumina nu sunt din cele ieșite din comun. Dar undeva, spontan, apare o lumină reflectată din afară, care animă priveliștea. Îi dă o perspectivă și o poziție în spațiu. Autorul are un unghi larg de observație, dar este mai mult terestru, se menține la orizontala lucrurilor redade, la priveliște îndeaproape. Tenta de naturalism din unele lucrări diminuează ideea de sintetic cu care ne-am obișnuit, cu timpul, să privim o*

¹²⁸ Cenaclul I. Andreescu/ Expoziție 1971, f. 3 r.

¹²⁹ Cenaclul I. Andreescu/ Expoziție 1971, f. 2 r.

¹³⁰ Cenaclul I. Andreescu/ Expoziție 1971, f. 2 v. - 3 v.

¹³¹ J[ivan] 1971, p. 2.

¹³² J[ivan] 1971, p. 2.

¹³³ Este, probabil, vorba despre perenitatea picturii în ulei!

¹³⁴ J[ivan] 1971, p. 2.

pictură”¹³⁵. Observăm că toate observațiile criticului local sunt pozitive, autorul lor mascându-și cu greu simpatia pe care o are pentru lucrările lui Silviu Costin.

A doua *Expoziție Județeană*, din cadrul manifestărilor legate de jurizarea lucrărilor din cadrul *Celei de a VI-a bienale a artiștilor plastici amatori din R. S. R.* a avut loc în luna martie. Conform programului tipărit al manifestării, Silviu Traian Costin figura cu un număr de 9 lucrări: *Autoportret* (72 x 56 cm), *Moș Gheorghe* (60 x 48 cm), *Peisaj din Cugir 1* (62 x 48 cm), *Peisaj din Cugir 2* (62 x 48 cm), *Secerători* (47 x 36 cm), *Construcții-Baia Sprie* (70 x 64 cm), *Mureșul la Păuliș* (70 x 55 cm), *Peisaj Mediaș* (60 x 54 cm), *Clipe de răgaz* (112 x 82 cm)¹³⁶, semn că aceste lucrări fuseseră admise să treacă în faza următoare a competiției naționale, el fiind artistul cu cele mai multe uleiuri din zona Aradului, care reprezenta teritoriul în competiția națională specificată.

În același an, 1971, Silviu Traian Costin avea parte de organizarea unei expoziții personale, la *Sala Forum*, de pe Strada Vasile Alecsandri, nr. 1. Conform *Catalogului* tipărit de care a beneficiat, ea a fost deschisă publicului în perioada 2-14 noiembrie 1971¹³⁷. Artistul expunea 35 de tablouri în ulei, după cum urmează: 1. *Iarna la Baia Sprie*; 2. *Cositul fânului*; 3. *Moș Gheorghe*; 4. *Peisaj din Cugir*; 5. *Peisaj din Mediaș*; 6. *Peisaj de iarnă*; 7. *Stradă*; 8. *Un cartier nou*; 9. *Construcție*; 10. *Autoportret*; 11. *Stradă din Cugir*; 12. *Mureșul la Păuliș*; 13. *Secerători*; 13. *Casă la Vărădia*; 15. *Toamnă*; 16. *Interior țărănesc*; 17. *Peisaj*; 18. *Dimineața*; 19. *Casă din Roșia*; 20. *Maramureșean*; 21. *Iarnă*; 22. *Toamnă în pădure*; 23. *Amurg*; 24. *Valea Dăii*; 25. *Piatra Cetii*; 26. *Peisaj montan*; 27. *Pârâu de munte*; 28. *Clipe de răgaz*; 29. *Liliac*; 30. *Natură statică*; 31. *Flori de toamnă*; 32. *Bătrânul cârturar*; 33. *Casa de piatră*; 34. *Pârâul Mic*; 35. *Floarea soarelui*¹³⁸.

Catalogul beneficia și de o prezentare valoroasă a artistului datorată reputatului istoric și critic de artă arădan, Horia Medeleanu.

Organizarea unei expoziții personale a artistului denotă receptarea sa, în acel moment, la Arad, ca veritabil profesionist, detașat în chip evident din contextul manifestărilor expoziționale amatoare. Era o recunoaștere, dacă nu în chip manifest și explicit (oricum implicit se reliefa acest aspect) a profesionalismului său, cel puțin una a *individualității sale artistice*, prin care se diferenția de ceilalți amatori, din cercul arădan.

Să transcriem din prezentarea pe care i-o făcea cel din urmă: „*Pictura lui Silviu Costin, născut în 1904, este expresia pasiunii unui amatorism în cea mai nobilă accepțiune a cuvântului. O viață de om, acest profesor de istorie a pictat fără să urmărească alt scop decât bucuria înălțătoare a artei, oferită sieși și celor din jur, în gestul celui stăpânit de nevoia simplă și umană de a se dăru*”¹³⁹.

Horia Medeleanu surprindea, sintetic, ceea ce artistul datora Școlii băimărene de pictură: „*Nu absolvise încă liceul și îl aflăm în timpul vacanțelor la Baia Mare, printre elevii școlii libere de pictură de sub conducerea lui Thorma Janos. Contactul cu mediul artistic băimărean și mai ales frecventarea picturii lui Ziffer Șandor, unul dintre maeștrii recunoscuți ai acestei școli, lasă urme decisive în orientarea estetică a lui Silviu Costin. Pictura sa, ca viziune, se va desfășura sub semnul plein-air-ismului practicat de discipolii renumitei școli*”¹⁴⁰.

¹³⁵ J[ivan] 1971, p. 2.

¹³⁶ A doua Expoziție 1971, f. 2 v.

¹³⁷ Costin Silviu 1971.

¹³⁸ Costin Silviu 1971, f. 3 r.

¹³⁹ Costin Silviu 1971, f. 2 r.

¹⁴⁰ Costin Silviu 1971, f. 2 r.

Criticul nu uita să specifice și ancorarea tânărului Costin în manifestările grupării arădane *Pro Arte*, în perioada interbelică: „...*Silviu Costin s-a înscris în rândul tinerilor artiști arădani, încorporați în gruparea Pro Arte, care a purtat un spirit nou în mișcarea plastică locală din deceniul al patrulea*”¹⁴¹ al secolului al XX-lea.

Artistul evoluase însă, ținând cont de unele modernizări artistice, de care s-a lăsat influențat. Iată cum îi prezenta evoluția artistică, același Horia Medeleanu: „*Aceasta nu înseamnă însă că Silviu Costin s-a cantonat rigid într-o formulă artistică. De-a lungul anilor, pictura sa a înregistrat înnoiri care l-au condus la o paletă mai deschisă și la o tratare mai curajoasă a temelor abordate*”¹⁴².

Ceea ce dădea valoare stilului și creației plastice a lui Silviu Traian Costin, era, în concepția aceluiași critic: „*Respectul pentru formă, articularea judicioasă a planurilor, repartizarea chibzuită a tușelor*”¹⁴³, sau, în ultimă instanță, *meșteșugul „de riguroasă elaborare”*¹⁴⁴.

Genul în care a excelat era, în mod indubitabil, peisajul: „*Vocația lui s-a dovedit a fi peisajul, gen în care manifestă un pronunțat simț al echilibrului compozițional și cromatic, stăpân al unei perspective profunde, care generează spații picturale de o vibrantă luminozitate*”¹⁴⁵.

Toate cele relevate de către Horia Medeleanu îl așezau pe artist sub zodia profesionalismului și nu a amatorismului, mai ales remarcă referitoare la *meșteșugul de riguroasă elaborare*, chiar dacă la începutul prezentării sale autorul vorbea de un *amatorism* de cea mai nobilă extracție, în sensul unei pasiuni de-a viață, pe deplin onorată, ca o caracteristică primordială a celui prezentat. Ceea ce îi lipsea lui Silviu Costin, ca să fie considerat profesionist, erau, desigur, atât o diplomă universitară de profil, cât și o conduită dedicată exclusiv artei, lucrărilor sale în sine putându-le fi găsite puține trăsături amatoriști.

Evenimentul nu a rămas fără ecou în presa locală. Un articol de ziar îi consacra din nou, I. Jivan, care își începea prezentarea cu mărturisirile artistului: „*Mi-am format crezul artistic de pe când frecventam, în tinerețe, școala de pictură din Baia Mare. M-a atras întotdeauna frumusețea naturii, pe care mi-am propus să o redau cu sinceritate și simțire. Tipologia țaranului român a rămas pentru mine un subiect de studiu neconținut ca și peisajul țării de altfel*”¹⁴⁶, crezul său artistic fiind de o mare simplitate și relevanță. Comentariul ziaristului era următorul: „*Cele aproape patruzeci de tablouri expuse nu lasă nici un dubiu asupra consecvenței cu care pictorul și-a respectat idealul artistic. Silviu Costin, azi aproape septuagenar, profesor de istorie, și-a realizat pasiunea pentru pictură într-un efort care depășește ceea ce numim în mod curent amatorism, iar exercitarea picturii a urmărit doar marea bucurie ce o dă arta. Apartenența la diferite școli și curente artistice face însă vădită la Silviu Costin posesiunea unor viziuni și tehnici, care ating domenii superioare ale artei amatoare*”¹⁴⁷.

Analiza făcută era la obiect: „*La o primă privire prin sala de expoziție se remarcă bogăția inspirației din natură. Două tablouri masive (Peisaj montan, Pârâu de munte) indică știința compunerii cadrului plastic, al redării vegetației - brazi masivi, impresionanți prin coloritul care sugerează permanența și soliditatea naturii. Culoarea favorită, a cenușului-albăstrui - este poate un simbol al sincerității și*

¹⁴¹ Costin Silviu 1971, f. 3 r.

¹⁴² Costin Silviu 1971, f. 2 r.

¹⁴³ Costin Silviu 1971, f. 2 r.

¹⁴⁴ Costin Silviu 1971, f. 2 r.

¹⁴⁵ Costin Silviu 1971, f. 2 r.

¹⁴⁶ Vezi Jivan 1971.

¹⁴⁷ Jivan 1971.

*pasiunii constante. Contrastele de lumină și umbră dau peisajelor cu străzi (din Cugir, Mediaș etc.) adâncime și o senzație de solidă materialitate*¹⁴⁸.

Scenele de gen, așezate în cadrul natural, au fost și ele analizate de către recenzent: „*Impresionează scenele de muncă (Căratul fânului), poate tabloul cel mai echilibrat, sau mica compoziție Secerători, cu o dinamică a mișcării surprinsă simplă. În pictura Clipe de răgaz, despre care am scris cu altă ocazie, e bine subliniat calmul momentului de odihnă, gestul mâinilor masive rămânând - poate cam manierizat - momentul caracterizant esențial al figurilor de muncitori*”¹⁴⁹. Nu se insistă asupra portretelor, ele fiind amintite în fugă: „*Câteva portrete, puține, sunt semnificative pentru capacitatea de portretizare a artistului*”¹⁵⁰. Sunt remarcate, tot în fugă și peisajele urbane cu construcții noi, care l-au atras și ele pe artist, într-o oarecare măsură: „*Nu se poate să nu subliniem prezența lui Silviu Costin în actualitate, în peisajele care cuprind elementul masiv al construcției (Un nou cartier, Construcție)*”¹⁵¹.

Ceea ce mai sublinia recenzentul, în creația artistului, era simțul măsurii: „*Silviu Costin posedă un simț al măsurii evident în colorit, în tehnica detaliilor*”¹⁵². Spre sfârșitul articolului erau introduse, din nou, declarațiile artistului, ca o profesiune de credință, pe care el însuși o făcea, în fața marelui public: „*Nu sunt pentru imitații, nici pentru mode pasagere. Frumusețea naturii e mai greu să fie surprinsă și redată în ceea ce are esențial, decât să fie interpretată. Când pot transmite privitorului sentimente frumoase fără eforturi și informări suplimentare, am realizat ceea ce mi-am propus*”¹⁵³.

Un interesant articol, în limba maghiară scria, în ziarul local Vörös Lobogó, Fränkl Zsófia, despre expoziția personală a lui Silviu Costin, de la Sala Forum¹⁵⁴. Lucrările artistului erau, mai mult decât elogios receptate, subliniindu-se legăturile sale formatoare cu Școala băimăreană de pictură, cu Thorma Janos și în mod special cu Ziffer Sandor, ca și implicarea sa în manifestările grupării artistice arădane, Pro Arte, în deceniul al patrulea al secolului al XX-lea. Se publica în ziar și o fotografie a tabloului Construcție/ Építkezés¹⁵⁵.

În 1972 Silviu Costin era prezent din nou la Expoziția de pictură a profesorilor din județul Arad, eveniment despre care scria, în același ziar local profesorul Anton Ilica¹⁵⁶. Expoziția a fost organizată la Casa Corpului Didactic, din Arad, iar comentariul făcut lucrărilor expuse era destul de evaziv (stilul lui Silviu Costin nu era nici pe departe fotografic, deoarece el recrea realitatea oglinduită), iar reproșul coloristic făcut era și el prea vag, fără suport real, în cazul pictorului care ne interesează în mod deosebit în contextul actual: *Silviu Costin și Al. Suciu, adoptând stilul clasic, respectă aproape fotografic aspectele concrete ale naturii, ignorând energia culorii în detrimentul perfecțiunii* („Copil la Mureș”, „Moș Gheorghe”, „Portret de fetiță” etc.)¹⁵⁷.

Tot în același an, 1972, îl găsim pe Silviu Costin integrat în cercul caricaturiştilor din Arad și județ, respectiv ca participant la expoziția de caricaturi, Istorieare cu țepi, organizată la Sala Forum, până în data de 7 mai. În grupul respectiv erau reunite nume ca: Dumitru Botta, Silviu Costin, Hanibal Teodorescu, dr. Zenoviu Oarșă, Francisc Toth, Adriana Ruva, Gabriel Gândilă etc.

¹⁴⁸ Jivan 1971.

¹⁴⁹ Jivan 1971.

¹⁵⁰ Jivan 1971.

¹⁵¹ Jivan 1971.

¹⁵² Jivan 1971.

¹⁵³ Jivan 1971.

¹⁵⁴ Fränkl 1971.

¹⁵⁵ Fränkl 1971.

¹⁵⁶ Ilica 1972.

¹⁵⁷ Ilica 1972.

Într-o fotografie, din 1973, la 50 de ani de la absolvirea liceului, îl vedem, la Baia Mare, alături de alți foști colegi, destul de obosit și mai îmbătrânit, parcă decât alții, deși nu mai naveta acum pe la diferite școli, ci, după pensionare a putut să se dedice pasiunii sale de aproape totdeauna, pictura. Probabil acumulase mai multă oboseală (sau poate decedase atunci soția) și de aceea, în anul următor 1974, s-a hotărât să se mute de la Arad la Cugir, în familia fiicei sale, stabilită, ca medic, în ultimul oraș menționat.

În anul 1974, pictorul participa la două manifestări expoziționale la Arad, respectiv la deja tradiționalele expoziții anuale de artă plastică ale *Cenaclului Ion Andreescu*, împreună cu 24 de exponanți¹⁵⁸, 48 de picturi de 20 de autori, 5 lucrări de grafică de 3 autori și 2 sculpturi, de un singur autor¹⁵⁹. Silviu Costin expunea 2 tablouri: *Pe malul Mureșului și Lunca Mureșului în februarie*, alături de nume ca: Felicia Baltă, Ion Bălan, Bela Borza, Dimitrie Botta, Maria Buruiană, Petru Danciu, Petru Grecu, Octavian Măciucă, Ladislau Melics, Viorel Oros, Iolanda Rosa, Ladislau Ruda, Maria Ștefanco, Petru Tănase, Francisc Toth, Ștefan Venczel, Eugen Weber, Olga Ziher etc. Nu a lipsit nici de la *Expoziția județeană de artă plastică a amatorilor*, din același an¹⁶⁰, unde figura printre 21 de expozanți de pictură (Denisia Barabaș, Ioan Bălan, Elena Brummer, Maria Buruiană, Traian Chevereșan, Cornel Gândilă, Petru Gantner, Petru Grecu, Octavian Măciucă, Ladislau Melics, Viorel Oros, Andrei Pfeiffer, Iolanda Rosa, Ladislau Ruda, Alexandru Suci, Petru Szabo, Petre Tănase, Francisc Toth, Ștefan Ventzel, Nicolae Danciu) cu 3 lucrări: *Turnul făurarilor din Mediaș*, *Arcade create* și *Arcade naturale*¹⁶¹.

Despre expoziția județeană de artă plastică a amatorilor, din 1974, scria în Flacăra Roșie, George Manea¹⁶². Fuseseră expuse 57 de lucrări, „unele de o certă valoare”¹⁶³. Autorul articolului relatea în continuare: „Alături de artiști amatori cunoscuți deja publicului arădean Traian Chevereșan, Silviu Costin, Iolanda Rosa, Francisc Toth, Cornel Gândilă, Octavian Măciucă, Denisia Barabaș, expun și mulți tineri, nume noi în plastica amatoare din județul nostru”¹⁶⁴, pentru a-și continua astfel analiza: „Din prima grupă de expozanți îl distingem pe Silviu Costin, cu știința compoziției deplin stăpânită, cu acordurile reci ale culorii bine distribuită. Lucrările *Arcade create*, *Arcade naturale* și *Turnul făurarilor din Mediaș* ne dovedesc încă o dată că în persoana artistului Silviu Costin **nu avem de-a face cu un simplu amator**”¹⁶⁵.

Recunoașterea publică amintită încununa de fapt ultima prezență expozițională a lui Silviu Costin la Arad, înaintea mutării sale la Cugir. Abia în 1980 i se organiza o expoziție personală, la *Clubul muncitoresc*, din ultimul oraș menționat, despre care scria în 17 august, în ziarul Unirea din Alba Iulia, Maria Lucia Munteanu, un articol intitulat *Tinerețea unei picturi*¹⁶⁶.

Autoarea reliefa tinerețea creațiilor sale, aerul lor de prospețime, pe care vârsta reală a artistului nu o adumbrea, ceea ce constituia o observație prin intermediul căreia pune în evidență valoarea creației sale, care dobândise o remarcabilă rezistență la mușcătura implacabilei scurgeri a timpului: „Dacă n-ar fi acel autoportret de la intrare care deconspiră vârsta reală a pictorului, orice vizitator al expoziției profesorului

¹⁵⁸ Erau implicați 20 pe pictori, 3 graficieni și un sculptor.

¹⁵⁹ Cenaclul Ion Andreescu 1974.

¹⁶⁰ Catalog 1974.

¹⁶¹ Catalog 1974.

¹⁶² Manea 1974, p. 2.

¹⁶³ Manea 1974, p. 2.

¹⁶⁴ Manea 1974, p. 2.

¹⁶⁵ Manea 1974, p. 2.

¹⁶⁶ Munteanu 1980.

*Silviu Costin, ar putea crede că autorul acelor atât de luminoase pânze este un om în plină tinerețe*¹⁶⁷. Se aprecia totodată că „peisajele, florile și chiar naturile statice din expoziția lui Silviu Costin dezvăluie tocmai această perpetuă încântare în fața multiplelor ipostaze ale naturii”¹⁶⁸, pentru a se continua în felul următor: „Dar nota aceasta de optimism și spontaneitate pe care o degajă cu prisosință lucrările actualei expoziții este rodul unei minuțioase elaborări, încununarea unui drum lung, de zeci de ani, pe parcursul căruia Silviu Costin a dăruit o mare parte din timpul său picturii, făcând din perfecționarea propriilor sale mijloace de expresie țelul suprem al demersului său creator. Echilibrul compozițional și armonia cromatică, folosirea cu dezinvoltură a unei largi palete coloristice, expresivitatea portretelor denotă profesionalism...”.

Elogiul profesional care i se făcea lui Silviu Costin era calchiat după cronicile plastice anterioare, de la Arad (în special, aproape textual, după aprecierile lui Horia Medeleanu, evidentă sursă de inspirație și de preluare a unor idei), care au fost luate de bune de către ziarista din Alba Iulia, în sensul că erau realmente reprezentative pentru creația celui prezentat publicului din județul Alba, pentru portretizarea publică adecvată a expozantului, dar unele dintre formulări chiar îi aparțin autoarei: „Adept al realismului în pictură, Silviu Costin concepe respectul pentru formă nu ca pe o aservire, ci ca pe o generoasă posibilitate de a restitui, prin intermediul artei, ceva din splendoarea peisajelor patriei, căroră fiecare dintre noi le datorăm clipe de prea-plin sufletesc, de neumbrită bucurie”. Dincolo de nesesizarea modalităților de expresie moderniste ale picturii plein-air-iste, tributară școlii de la Baia Mare și integrarea operei sale într-un realism atotstăpânitor, mult prea puțin modulată, autoarea respectivă releva, ca o veritabilă premieră, noutățile tematice din creația lui Silviu Costin, prezentând celor interesați în mod deosebit compoziția „*In aeternitas*”, care de fapt, considerăm noi, ar fi putut, probabil să se numească mai bine „*In aeternitate*”, dar titlul respectiv corespundea viziunii artistice și istorice a autorului asupra subiectului, așa că nu poate fi schimbat. Compoziția, datând din 1980, a avut în mod cert legătură cu descoperirile arheologice spectaculoase de la Cugir, din anii anteriori și exact ecoul public al acestor evenimente arheologice deosebite îl va fi determinat pe Silviu Costin să realizeze compoziția respectivă. E posibil să fi urmărit pe viu, mersul cercetărilor arheologice, începând din 1976, date fiind legăturile sale cu Facultatea de Istorie și Arheologie din Cluj, al cărei absolvent era, probabil chiar cu cei implicați în realizarea lucrărilor respective. Chiar în același an, 1980, apărea în revista *Apulum*, studiul lui Ioan Horațiu Crișan, Necropola dacică de la Cugir, nefiind, probabil, chiar o pură întâmplare faptul că Silviu Costin își picta chiar atunci, ambițioasa compoziție. Iată cum îi prezenta, în premieră compoziția, Maria Lucia Munteanu: „Profundul atașament al pictorului față de patrie răzbate și din pânzele de inspirație istorică („În eternistas”, (sic!) de pildă, care descrie ritualul de înmormântare a unui principe dac, ritual ce a putut fi reconstituit, pe baza importantelor descoperiri arheologice, făcute nu de mult la Cugir)...”¹⁶⁹. Concluzia ziaristei era următoarea: „Pictura lui Silviu Costin s-a bucurat de-a lungul timpului nu numai de aprecierea publicului din Dej, Arad, București¹⁷⁰, Alba Iulia și Cugir ci și a specialiștilor, care i-au conferit, nu o dată, premiul I pe țară, cu prilejul unor confruntări ale artiștilor plastici amatori”¹⁷¹.

¹⁶⁷ Munteanu 1980.

¹⁶⁸ Munteanu 1980.

¹⁶⁹ Munteanu 1980.

¹⁷⁰ Și recenzența se referă desigur la expunerea unor tablouri ale sale, în cadrul Expozițiilor pe țară ale artiștilor amatori, prezențe despre care noi nu posedăm date concrete.

¹⁷¹ Munteanu 1980.

Ultima expoziție a sa a fost cea de la Casa de cultură a Sindicatelor din Alba Iulia, din 1981.

În finalul studiului de față, dorim să publicăm și ***Catalogul primar al lucrărilor lui Silviu Traian Costin, din colecția Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia***. Seria lor este următoarea:

1. *Bătrână someșană*, 1924, ulei pe pânză; dimensiuni: 100 x 79,5 cm
2. *Liniște la Oașa-Munții Sebeșului*, 1967, ulei pe pânză; dimensiuni: 82 x 101 cm
3. *Moș Gheorghe din Geoagiu*, 1967, ulei pe pânză; dimensiuni: 37,5 x 60 cm; lucrare expusă în *Expoziția personală* din 7-11 noiembrie 1971, de la *Sala Forum*, din Arad precum și în *Prima* (în 20 februarie-5 martie 1971) și *A doua Expoziție județeană, din cadrul Celei de a VI-a bienale a artiștilor plastici amatori din R. S. R.* (din 19-28 martie 1971), de la Arad
4. *Clipe de răgaz în Munții Sebeșului*, 1967, ulei pe pânză; dimensiuni: 85,5 x 110 cm; lucrare expusă în *Expoziția personală* din 7-11 noiembrie 1971, de la *Sala Forum*, din Arad
5. *Strada Ion Creangă Cugir*, 1968, ulei pe pânză; dimensiuni: 72 x 56 cm
6. *Autoportret*, 1969, ulei pe pânză; dimensiuni: 72 x 56 cm; lucrare expusă în cadrul *Expoziției plastice a profesorilor din Arad și județ*, în 15-30 iunie 1969, precum și în *Prima* (în 20 februarie-5 martie 1971) și *A doua Expoziție județeană, din cadrul Celei de a VI-a bienale a artiștilor plastici amatori din R. S. R.* (din 19-28 martie 1971), de la Arad, sau în *Expoziția personală a artistului*, din 7-11 noiembrie 1971, de la *Sala Forum*, din Arad
7. *Alexandrina*, 1969, ulei pe pânză; dimensiuni: 77,5 x 58,5 cm
8. *Vedere spre Cindeni*, 1969, ulei pe pânză; dimensiuni: 60 x 50 cm
9. *Mediaș*, 1970, ulei pe pânză; dimensiuni: 50 x 37,5 cm
10. *Un bătrân*, 1972; ulei pe pânză; dimensiuni: 57 x 47 cm
11. *Quaque tandem*, 1973, ulei pe pânză; dimensiuni: 85,5 x 72 cm
12. *Cugir-Suseni*, 1975, ulei pe pânză; dimensiuni: 57,5 x 48 cm
13. *Chiciură de toamnă*, 1975, ulei pe pânză; dimensiuni: 67 x 34,5 cm
14. *Suseni*, 1975, ulei pe pânză; dimensiuni: 58 x 47,5 cm
15. *In aeternitas*, 1980, ulei pe pânză; dimensiuni:
16. *Ochiul boului alb*, 1981, ulei pe pânză; dimensiuni: 70 x 55 cm
17. *Natură statică*, 1981; ulei pe pânză; dimensiuni: 49,5 x 60 cm
18. *Ochiul boului*, 1984, ulei pe pânză; dimensiuni: 61,5 x 52 cm
19. *Arheolog la lucru*, 1977; ulei pe pânză; dimensiuni: 71,5 x 51 cm
20. *Toamna pe culmi cugirene*, 1977; ulei pe pânză; dimensiuni: 56 x 45,5 cm

Iată, cum îi caracteriza sintetic existența, fiica sa Emilia: „*Copilărint pe dealuri, prin păduri, pășuni și lucrând de mic copil în gospodărie i s-a imprimat în ființă atât respectul pentru muncă, disciplină, cât și dragostea pentru natură. I s-a dezvoltat capacitatea de-a intra ușor, firesc, în comuniune cu toate aspectele naturii.*

Așa se explică faptul că a iubit copiii (pe cei doi ai săi, cât și pe elevii săi) și le-a insuflat în permanență acestora – prin darul său de bun povestitor, prin exemplul personal – dorința de-a descoperi frumosul, armonia, le-a dezvoltat capacitatea de-a trăi în bucurie, chiar și atunci când apar norii îngrijorării....”, și în mod sigur, membrii familiei i-au cunoscut cel mai bine caracterul și firea.

ANEXA

*Silviu Traian Costin - note biografice*¹⁷²

S-a născut în 1904, 31 Octombrie, în satul **Eapa** [de fapt **Iapa**] - azi **Fântânele** - comuna **Ruș**, [fostul] raion Dej, [actualmente] județul Cluj

Părinții: **Iosif** – învățător - și **Cristina**

Frații: **Silviu**, **Teodor** (preot), **Elena** (învățătoare).

Școala primară: [în] Comunele **Ileanda** și **Gherla**.

Școala secundară și liceul: [la] **Gherla**, **Dej** și ultimul an de liceu în **Baia Mare** la *Liceul Gheorghe Șincai* (1923).

În 1924 se înscrie la *Academia de Teologie greco-catolică română* din **Gherla**, unde frecventează cursurile anilor I și II (1924 și 1925).

Cursurile anilor III, IV și le însușește la „fără frecvență” oferindu-i-se posibilitatea de-a se înscrie în paralel la *Școala liberă de pictură din Baia Mare*, cu prezentare doar la examenele de la *Teologie*.

Directorul Școlii de pictură era **Ianoș Thorma**, iar pictor-profesor i-a fost **Ziffer Șandor**.

În perioada Septembrie 1925-August 1927, pe lângă activitatea de cursant al *Școlii de Pictură*, era și pedagog la *Liceul Gheorghe Șincai din Baia Mare*.

În Octombrie 1927 devine student la *Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Cluj*.

În 1930 întreprinde o călătorie în Orientul Mijlociu–Jaffa, Ierusalim etc., imprimându-și impresiile pe pânză.

În 1931 își ia *Licența* în *Istoria românilor*, *Pedagogie* și *Arheologie*.

Paralel cu studiile universitare lucrează ca pedagog la *Gimnaziul Dr. C. Angelescu* din Cluj (Octombrie 1927-1929) și ca profesor suplinitor la același liceu până în februarie 1932, când se transferă ca profesor suplinitor la Liceul Mihai Viteazul din Alba Iulia, unde predă până la finalul anului școlar.

În 1932 august se căsătorește cu Alexandrina Tamașiu, farmacistă la *Casa Cercuală* din Alba Iulia.

În perioada 1 Septembrie 1932–15 Septembrie 1933 nu a avut activitate pedagogică/ din cauze politice, tatăl său fiind membru al unui partid căzut în dizgrație.

Din septembrie 1933 va fi profesor suplinitor, până în August 1935, la *Gimnaziul de fete din Dej*.

În februarie 1933 a fost hirotonit ca preot al Eparhiei de Cluj–Gherla.

În Septembrie 1935 este numit profesor titular definitiv (prin concurs) la *Liceul Moise Nicoară din Arad* unde predă istorie și filozofie, până în august 1948. apoi predă istoria la *Liceul de fete Ghiba Berta din Arad* (15 Octombrie 1948 – 31 August 1950).

Considerându-se că studiile teologice îi influențează modul de predare și mai ales refuzul categoric de-a renunța la principiile sale morale, vor determina transferarea de la liceele arădene, ca profesor de desen, geografie, limba română etc. la școli elementare – în Curtici (un an), apoi în Arad (Șc. nr. 24, 20 etc.)

¹⁷² Redactate de Emilia Cașin, domiciliată în Cugir, Strada Viilor, nr. 2, cea care a donat lucrările lui Silviu Traian Costin, Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia în 2008.

În 1965 se pensionează, la limită de vârstă, cu 40 de ani de activitate.

În 1974 își schimbă domiciliul la Cugir, lângă familia fiicei sale, medic în această localitate.

Până în momentul pensionării pictează relativ puțin, fiind prea ocupat ca profesor și părinte al copiilor săi. Iar după aceea și-a putut permite fericite deplasări în natură.

Copilărintz pe dealuri, prin păduri, pășuni și lucrând de mic copil în gospodărie i s-a imprimat în ființă atât respectul pentru muncă, disciplină, cât și dragostea pentru natură. I s-a dezvoltat capacitatea de-a intra ușor, firesc, în comuniune cu toate aspectele naturii.

Așa se explică faptul că a iubit copiii (pe cei doi ai săi, cât și pe elevii săi) și le-a insuflat în permanență acestora – prin darul său de bun povestitor, prin exemplul personal- dorința de- a descoperi frumosul, armonia, le-a dezvoltat capacitatea de-a trăi în bucurie, chiar și atunci când apar norii îngrijorării....

În 17 Aprilie 1986 părăsește planul fizic.

Corpul său a fost înmormântat la Cugir.

Activitate artistică:

Pictează 6 iconostase și picturi murale în stil neo-bizantin, în următoarele comune ale Eparhiei de Cluj-Gherla:

În anul 1928 Pruni, Județul Someș.

În anul 1929 Valea Hranei, Județul Someș.

În anul 1933 Uriul de Sus, Județul Someș.

În anul 1934 Chiraleș, Județul Năsăud.

În anul 1935 Mesteacăn, Județul Someș.

În anul 1936 Feiurdeni, Județul Cluj.

În August 1938 Episcopia de Cluj-Gherla îi acordă autorizația de pictor bisericesc.

În 1943 termină de pictat iconostasul bisericii greco-catolice din Deva (astăzi nemaexistând în niciuna din bisericile Devei și neputându-se obține informații privind soarta acestei lucrări¹⁷³).

Expoziții:

1934 Aprilie- Expoziție personală în Dej (localul *Liceului de fete*).

1937 Ianuarie- Expoziție colectivă la *Palatul Cultural* din Arad.

1960 Expoziție colectivă „A II-Expoziție Republicană de Artă Populară”
(Premiat).

1961 Expoziție colectivă „Al IV-lea Concurs al Cercurilor artistice de amatori”
(Premiat).

1969 iunie - Expoziția colectivă a profesorilor din Arad și județ (10 lucrări), în incinta *Liceului Pedagogic Arad*.

1971 februarie - Expoziția a VI-a bienală a artiștilor amatori din R.S.R. (12 lucrări).

1971 martie - Expoziția a VI-a bienală, partea a II-a, a artiștilor plastici amatori din R. S. R. (9 lucrări) - *Cenaclul I. Andreescu*.

---

¹⁷³ Iconostasul există în fosta Biserică Greco-Catolică, cu Hramul *Bunei Vestiri*, în prezent ortodoxă.

1971 noiembrie - Expoziție personală, Sala Forum Arad (35 de lucrări). Articolele referitoare la această expoziție apar în ziarele arădene: *Flacăra Roșie* (9 XI 1971) semnat de I. Jivan; *Vörös Lobogó* (09 XI 1971) semnat Fränkl Zsófia. Pliant de prezentare semnat de Horia Medeleanu.

1974 Ianuarie - Expoziție colectivă „Expoziția județeană de artă plastică a pictorilor amatori din Arad”. George Manea semnează referatul publicat în *Flacăra Roșie* la 24. I. [19]74.

1974 Expoziție colectivă a *Cenaculului Ion Andreescu* din Arad (2 lucrări).

1980 August - Expoziție personală la Clubul muncitoresc Cugir. Maria Lucia Munteanu semnează articolul din *Unirea* (17. III. 1980).

1981 Iunie - Expoziție la Casa de cultură a Sindicatelor din Alba Iulia. Referent Maria Lucia Munteanu, în ziarul *Unirea* (17. VI. 1981)¹⁷⁴.

Bibliografie

Basarab 2006	- Maria Basarab, <i>Istoricul Parohiei Române Unite cu Roma, Greco-catolică, Deva</i> , Deva, 2006.
Bay, Boros, Murádin 2003	- Bay Miklós, Boros Judit, Murádin Jenő, <i>Thorma János (1870-1937). Thorma János Muzeum Könyvei</i> , Kiskunhalas, 2003.
Catalog 1974	- <i>Catalogul Expoziției județene de artă plastică a amatorilor</i> , Arad, 1974.
Cenacul Ion Andreescu 1974	- [Expoziția] <i>de Pictură, Grafică. Sculptură/ Cenacul Ion Andreescu, Arad, 1974</i> - Catalog tipărit.
Costin Silviu 1971	- <i>Silviu/ Costin/ Arad 2-14 noiembrie 1971/</i> , 3 f.- Catalog tipărit.
A doua Expoziție 1971	- <i>A doua Expoziție județeană/ A VI-a Bială a artiștilor plastici amatori din R. S. R./ [Arad]/ Martie 1971/</i> , 4 f.- Catalog tipărit.
Deac 1996	- Mircea Deac, <i>50 de ani de pictură. 1890-1940. Dicționarul pictorilor din România</i> , București, 1996.
Dérényi 1977	- Dérényi Iván, <i>Thorma János</i> , Budapesta, 1977.
Expoziția plastică 1969	- Expoziția plastică/ a profesorilor din Arad și județ/ închinată celei de-a 25-a aniversări/ a eliberării patriei noastre de sub/ jugul fascist./ 1944- 1969./ 15-30 iunie 1969/ Liceul Pedagogic- Catalog tipărit, 2 f.
Fränkl 1971	- Fränkl Zsófia, <i>A Fórum teremben: Silviu Costin egyéni tárlata</i> , în <i>Vörös Lobogó</i> , XXVII, nr. 8284, din 9 noiembrie 1971.
Gruparea „Pro-arte” 1937	- <i>Gruparea „Pro-arte”/ Expoziția colectivă/-Pictură, Sculptură, Arhitectură, Desen-/ Ianuarie 1937/ Palatul Cultural/ Arad/</i> , Arad, Tipografia Vasárnap, 1937, Program de expoziție tipărit, 2 f.

¹⁷⁴ Două foi - 4 pagini - manuscrite, redactate cu stilou și cerneală. Caligrafia deosebită denotă buna educație, inclusiv artistică, a fiicei artistului- Emilia Cașin, donatoarea colecției.

- Ilica 1971   - Anton Ilica, *Expoziția de pictură a profesorilor din județul Arad*, în *Flacăra Roșie*, Arad, numărul din 28 noiembrie 1972.
- J[ivan] 1971   - I. J[ivan], *Reîntâlnire cu pasionații artei plastice*, în *Flacăra Roșie*, Arad, numărul din 28 februarie, 1971.
- Jivan 1971   - I. Jivan, *Pasiune constantă pentru o artă a simțirii și sincerității*, în *Flacăra Roșie*, Arad, numărul din [9] noiembrie 1971.
- Manea 1974   - George Manea, *Expoziția județeană de artă plastică a amatorilor*, în *Flacăra Roșie*, numărul de joi, 24 ianuarie 1974, p. 2.
- Mircea, Fleșer 2008   - Gabriela Mircea, Gheorghe Fleșer, *Un destin sub semnul Marii Uniri: viața și creația pictorului Traian Achim (1885-1945). Catalog*, Alba Iulia, 2008.
- Munteanu 1980   - Maria Lucia Munteanu, *Tinerețea unei picturi*, în *Unirea*, Alba Iulia, numărul din 17 august 1980.
- Murádin 1994   - Murádin Jenő, *Nagybanya. A festőtelep művészei*, Miskolc, 1994.
- Suciu 1967   - Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, I, București, 1967.
- Tarția 1934   - Petre Tarția, *Plastică de-a v'ați ascunselea*, în ziarul *Patria*, Nr. 98, de duminică, 29 aprilie, Anul XVI, 1934, p. 2.
- Tătar 1943   - Eugen Tătar, *Însemnări privind Parohia Română Unită din Deva*, 1943- ms.

Fig. 1. Silviu Traian Costin
în 1935, la Arad

Fig. 2. Pictorul, pe vapor,
în drum spre Jaffa, în 1930

Fig. 3. Cursanți ai Școlii libere de pictură de la Baia Mare în 1923 (Silviu Costin, jos, al șaselea de la dreapta la stânga)

Fig. 4. Cursanți ai Școlii libere de pictură de la Baia Mare în 1926 (Silviu Costin, în picioare, al optulea de la dreapta la stânga)

Fig. 5. Pe meleaguri orientale în 1930 (Silviu Costin, primul din dreapta)

Fig. 6. La Sfântul Mormânt, Ierusalim, 1930 (Silviu Costin, sus, al treilea din dreapta)

Fig. 7. Cu profesorii și studenții Facultății de Istorie și Filosofie din Cluj, la Sarmizegetusa romană, înainte de 1931 (Silviu Costin, jos, primul din dreapta)

Fig. 8. Cu profesorii și studenții Facultății de Istorie și Filosofie din Cluj, la Sarmizegetusa romană, înainte de 1931 (Silviu Costin, sus, al doilea din dreapta)

Fig. 9. Cu profesorii de istorie (Silviu Costin, sus, al doilea din stânga)

Fig. 10. Cu profesorii de istorie (Silviu Costin, sus, al șaptelea din dreapta)

Fig. 11. Profesori de la *Liceul Moise Nicoară* din Arad în 1936 (Silviu Costin, jos, primul, din dreapta)

Fig. 12. Expoziția plastică a grupării *Pro Arte* din Arad, de la *Palatul Culturii*, în 1937 (Silviu Costin, al patrulea, din dreapta)

Fig. 13. Absolvenți ai Liceului *Gheorghe Șincai* din Baia Mare, probabil în 1973 (Silviu Costin, jos, al doilea de la stânga la dreapta)

Fig. 14. Cronica primei expoziții a artistului, semnată de Petre Tarția, apărută în *Patria*, nr. 89, din 19 aprilie 1934

Fig. 15. Programul expoziției plastice
a grupării *Pro Arte* de la Arad,
din ianuarie 1937

Fig. 16. Programul expoziției plastice a profesorilor din Arad și împrejurimi, din 15-30 iunie 1969

Fig. 17. Catalogul expoziției
artiștilor plastici amatori
din Arad din februarie 1971

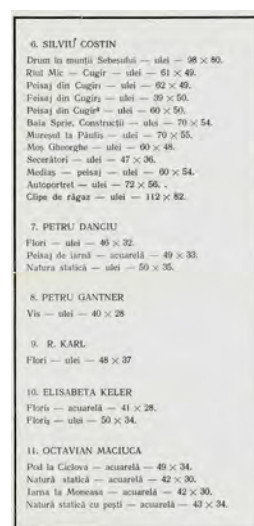

Fig. 18. Lucrările lui Silviu Costin
din Catalogul expoziției
din februarie 1971

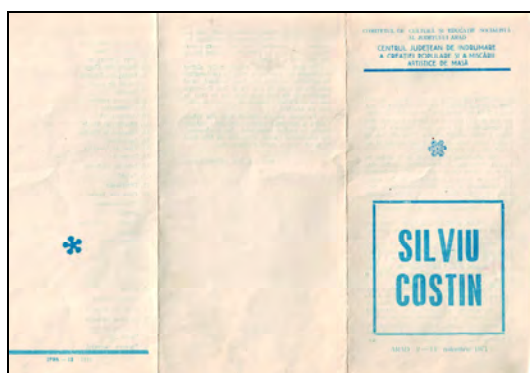

Fig. 19. Catalogul expoziției personale a
artistului, Arad, 3-11 noiembrie 1971

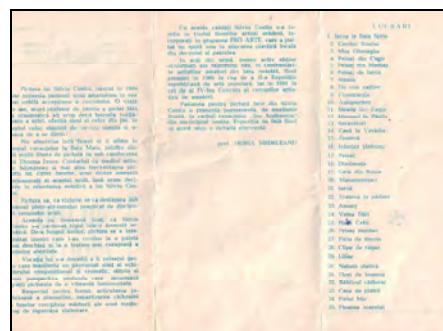

Fig. 20. Prezentarea făcută lui Silviu Costin de către Horia Medeleanu în Catalogul expoziției, Arad, 3-11.XI.1971

Fig. 21. Cronică plastică din 28 februarie 1971

Fig. 22. Cronică plastică din 24 ianuarie 1971

Fig. 23 - 24. Cronici plastice din 1972 (Flacăra Roșie, Arad) și 1980 (Unirea, Alba Iulia)

Fig. 25. Prezentare de expoziție din 1972 (Flacăra Roșie, Arad)

Fig. 26. *Bătrână somelană*, 1924

Fig. 27. *Un bătrân*, 1972

Fig. 28. *Natură statică*, 1981

Fig. 29. *Ochiul boului alb*, 1981

Fig. 30. *Suseni*, 1975

Fig. 31. *Cugir Suseni*, 1975

Fig. 32. *Mediaș*, 1970

Fig. 33. *Strada Ion Creangă, Cugir*, 1968

Fig. 34. *Toamna pe culmi cugirene*, 1977

Fig. 35. *Chiciură de toamnă*, 1975

Fig. 36. *Vedere spre Cindeni*, 1969

Fig. 37. *Liniște la Oașa - Munții Sebeșului*, 1967

Fig. 38. *Clique de răgaz în Munții Sebeșului*, 1967

Moments from the biography and artistic activity of the painter Traian Costin (1904-1986)

Abstract

The present paper highlights the interesting biography of professor Silviu Traian Costin (1904-1986) as well as his artistic activity which can be situated, according to several critical references, priory formulated, above the category of amateurism. Taking the courses of the *Free Painting School of Baia Mare* between 1923- 1926, at least, Silviu Traian Costin has impeccably appropriated the concepts of his acknowledged masters, Thorma János și Ziffer Sándor. He became aware of the most modern orientations and experiences in the history of European painting, through its professors and peers, and he even experimented with them but he maintained, guided by a purely esthetic option, a traditional, figurative-realistic direction with evident modernizations induced in his creation by the local plain-airism which oscillated between impressionist, postimpressionist, fauvist etc. means of expression and the principles of traditional post-Renaissance drawing and painting - classicism, realism even romanticism. The turning towards such approaches, which included drawing from nature, realised with the utmost talent and professionalism, without exceeding the canons of figurative painting, was due mainly to Thorma János, whose influence shapes Silviu Costin's overall artistic conception, but not his painting manner and technique. Without trying to stand out through its modernity, the painting of Silviu Costin was far from being obsolete, his reviewers having surprised the renewals to which he subjected his works. Artistic influences of high quality are reflected in his creation, acquired mainly from Baia Mare, but later developed into an artistic universe of real individuality.

List of Illustrations

Fig. 1. Silviu Traian Costin in 1935, at Arad

Fig. 2. The painter on board, on the way to Jaffa, in 1930

- Fig. 3. Students of the *Free Painting School of Baia Mare* in 1923 (Silviu Costin the sixth from right to left)
- Fig. 4. Students of the *Free Painting School of Baia Mare* in 1926 (Silviu Costin, standing, the eighth from right to left)
- Fig. 5. In the Orient. In 1930 (Silviu Costin, first from right)
- Fig. 6. At *The Holy Sepulcher*, Jerusalem, 1930 (Silviu Costin, up, third from right)
- Fig. 7. With the professors and students of *The Faculty of History and Philosophy* in Cluj, at roman Sarmisegetuza, before 1931 (Silviu Costin, down, first from right)
- Fig. 8. With the professors and students of *The Faculty of History and Philosophy* in Cluj, at roman Sarmisegetuza, before 1931 (Silviu Costin, up, second from right)
- Fig. 9. With history teachers (Silviu Costin, up, second from left)
- Fig. 10. With history teachers (Silviu Costin, up, seventh from right)
- Fig. 11. Teachers at *Moise Nicoară High School* from Arad in 1936 (Silviu Costin, down, first from right)
- Fig. 12. Exhibition of the *Pro Arte* group from Arad, from the Palace of Culture, in 1937 (Silviu Costin, up, fourth from right)
- Fig. 13. Graduates of *Gheorghe Șincai High School* from Baia Mare, probably in 1973 (Silviu Costin, second from left)
- Fig. 14. The chronicles of the first exhibition of the artist, signed by Petre Tarția, in *Patria*, nr. 89, April 19th 1934
- Fig. 15. The program of the exhibition of *Pro Arte* group from Arad, in January 1937
- Fig. 16. The program of the exhibition of the professors from Arad and the surroundings, from June 15-30 1969
- Fig. 17. The Catalogue of the exhibition of the amator painters in the Arad county, in February 1971
- Fig. 18. The paintings of Silviu Costin, from the exhibition Catalogue from February 1971
- Fig. 19. The Catalogue of the painter's personal exhibition, Arad, November 3-11 1971
- Fig. 20. Presentation by Horia Medeleanu, in the fore-mentioned exhibition Fig. 19)
- Fig. 21. Arts Chronicle, February 28th 1971
- Fig. 22. Arts Chronicle, January 13th 1971
- Fig. 23-24. Arts Chronicles from 1972 (*Flacăra roșie*, Arad) and 1980 (*Unirea*, Alba Iulia)
- Fig. 25. Exhibition presentation from 1972 (*Flacăra roșie*, Arad)
- Fig. 26. Bătrână someșană, 1924
- Fig. 27. Old Man, 1972
- Fig. 28. Static Nature, 1981
- Fig. 29. White Ox-eye, 1981
- Fig. 30. Suseni, 1975
- Fig. 31. Cugir Suseni, 1975
- Fig. 32. Mediaș, 1970
- Fig. 33. Ion Creangă Street, Cugir, 1968
- Fig. 34. Autumn on the hills of Cugir, 1977
- Fig. 35. Autumn frost, 1975
- Fig. 36. View to Cindeni, 1969
- Fig. 37. Quiet at Oașa. Sebeș Mountains, 1967
- Fig. 38. Halt in the Sebeș Mountains, 1967